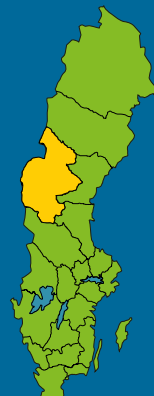


Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2017 JÄMTLANDS LÄN

Prognos för arbetsmarknaden 2018



Innehåll

Sammanfattning	4
Svag ökning av sysselsättningen	5
Arbetslösheten minskar marginellt 2018	5
Svårare matchning	5
Konjunkturläget i Jämtlands län	6
Prognos över sysselsättning och arbetslöshet	10
Marginell ökning av sysselsättningen	10
Arbetslösheten minskar något under 2018	11
Jämtlands län jämfört med andra län i riket	12
Skillnader inom länet	13
Prognoskartor 2018	14
Näringsgrenar	15
Jord- och skogsbruk	15
Industri	16
Byggverksamhet	19
Privata tjänster	21
Offentliga tjänster	25
Befolkning och arbetskraft	28
Åldersstrukturen visar att det saknas påfyllnad av yngre	28
Befolkningen 16–64 år minskar	29
Arbetskraften i länet minskar på sikt	30
Skillnader i sysselsättning för inrikes och utrikesfödda	30
10 800 sysselsatta är över 60 år	31
Pendlingen	31
De utanför arbetskraften	32
Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen	34
Arbetslöshetens utveckling	34
Arbetslöshetens sammansättning	35
Några med längre inskrivningstider	37
Personer i grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden	38
Etableringsuppdraget	39
Matchningsläget på arbetsmarknaden	40
FÖRDJUPNINGSRUTA:	44
Utmaningar på länets arbetsmarknad	45
Bilagor	46

Sammanfattning

Den globala ekonomin har fortsatt att förbättras vilket innebär att handeln med vår omvärld blir en allt viktigare drivkraft för utvecklingen av den ekonomiska aktiviteten. Under 2018 fortsätter den inhemska ekonomin att växa i god takt. Stämningssläget hos såväl hushåll som företag är gott vilket borgar för en fortsatt god utveckling. Såväl hushållens konsumtion som investeringar väntas dessutom öka i snabbare takt än under året innan. Det som hämmar tillväxten är tillgången på arbetskraft inom vissa yrken, varvid rekryteringsproblemen ökar undan för undan och berör fler yrken än tidigare. Arbetslösheten bland inrikes födda är låg och den stora potentialen för sysselsättning återfinns bland utrikesfödda. Sammantaget innebär detta att basen för en fortsatt stark arbetsmarknad blir bred.

Företagarna i Jämtlands län har varit inne i en högkonjunktur men de har dämpat sina förväntningar och läget verkar vara på mer normala nivåer. Efterfrågan på arbetskraft har minskat rejält och företagen har inte samma höga produktion som i våras. Antalet varslade är på ungefär samma nivåer som 2016. Antalet lediga platser har minskat något efter en längre period av rejäla ökningsår. Arbetslösheten sjunker inte i samma höga takt men kommer fortsätta att gå ned något under 2018. Arbetsmarknaden i länet bedöms fortfarande vara något dämpad men fortsatt stabil och sysselsättningen kommer att öka marginellt. Det som delvis motverkar tillväxten är matchningsläget på arbetsmarknaden. Många av dem som skrivs in just nu har korta utbildningar och kan inte svenska. Samtidigt upplever arbetsgivarna svårigheter att rekrytera personal. Det visar att det råder ett ansträngt läge när det gäller arbetskraften och många av rekryteringarna handlar om att ersätta pensionsavgångarna i länet och gärna med en högre kompetens än tidigare.

En mer övergripande utmaning är att det fortfarande är många pensionsavgångar som behöver ersättas vilket starkt bidrar till den stora bristen som arbetsgivarna signalerar om. En annan förklaring till bristen är att de som är i åldersgruppen 16–64 år har minskat med drygt 3 400 de senaste tio åren. Det beror till största delen på att de stora ungdomskullarna födda kring början av 90-talet flyttar från länet. Många av dem flyttar för att studera medan en del får jobb utanför länet.

Som tidigare nämnts utgörs en allt större andel av de inskrivna av grupper som har svårare att komma in på arbetsmarknaden, även om konjunkturen är stark. Det är grupper som står längre från arbetsmarknaden och har längre inskrivningstider. Den grupp som står för ökningen är de utomeuropeiskt födda medan de andra grupperna har minskat något eller varit oförändrade.

Arbetsförmedlingen måste fortsätta att förstärka arbetsgivararbetet och förbättra sina verktyg för att utföra sitt arbete på ett effektivt sätt. Parallellt med detta behövs även riktade utbildningsinsatser mot växande yrken på arbetsmarknaden. Detta är gemensamma utmaningar både på nationell, regional och lokal nivå.

Svag ökning av sysselsättningen

Sysselsättningen i länet bedöms öka med 300 personer fram till slutet av 2018. Det är bekymmersamt att andelen arbetsgivare som anger brist är stor vilket sannolikt hämmar tillväxten i många företag.

Arbetslösheten minskar marginellt 2018

Bedömningen är att arbetslösheten i länet minskar med 100 under 2018 till 4 200 personer. Det motsvarar en minskning av andelen inskrivna från 6,9 till 6,7 procent av arbetskraften 2018. Förklaringen är att nedgången för nyinskrivna har stannat av. Samtidigt som trenden för dem som går till jobb har vänt och visar på en svag ökning. Däremot kommer andelen av de som har svårare att komma in på arbetsmarknaden att öka.

Svårare matchning

Bristen på arbetskraft ökar och matchningsläget blir allt svårare. Bristen på utbildad arbetskraft är utspridd inom flera yrken men de stora volymerna finns inom vård och omsorg. I några av yrkena handlar det inte om några större volymer men däremot om nyckelkompetenser. Inom följande områden väntas bristen öka:

- yrken inom hälso- och sjukvård
- läraryrken
- yrken inom bygg och anläggningsarbete
- kvalificerade yrken inom industrin
- yrken inom teknik och IT
- några yrken inom tjänster och service

Orsaken till att det är svårt att matcha till dessa yrken är bland annat att de som skrivs in har kort utbildning och brister i svenska språket. Samtidigt har vi stora pensionsavgångar som behöver ersättas. Avgångarna kommer att fortgå framöver medan påfyllnaden av arbetskraft avtar. Detta skapar å andra sidan goda förutsättningar för många att komma in på arbetsmarknaden om de har rätt kompetens.

Med tanke på utvecklingen av länets tillgängliga arbetskraft och brist på rätt kompetens behöver alla resurser tas till vara och tre viktiga utmaningar för verksamheten under perioden handlar om:

- matchning till arbete och till utbildning som leder till ett arbete
- utrikesföddas etablering på arbetsmarknaden
- sänka trösklarna för att få ett arbete

Konjunkturläget i Jämtlands län

Synkroniserad tillväxt i världen och högkonjunktur i Sverige

Under de senaste kvartalen har bilden för den globala ekonomin fortsatt att förbättras. Att den ekonomiska aktiviteten åter är stigande även i flera tillväxtekonomier är viktiga pusselbitar i denna utveckling. Utvecklingen är således tydligt synkroniserad och för första gången på tio år väntas i år samtliga OECD-länder visa positiv tillväxt. Under 2017 har även flertalet framåtblickande internationella enkätbaserade förtroendeindikatorer fortsatt att visa styrka vilket borgar för en bred positiv utveckling av den ekonomiska aktiviteten i världen också under 2018 och 2019.

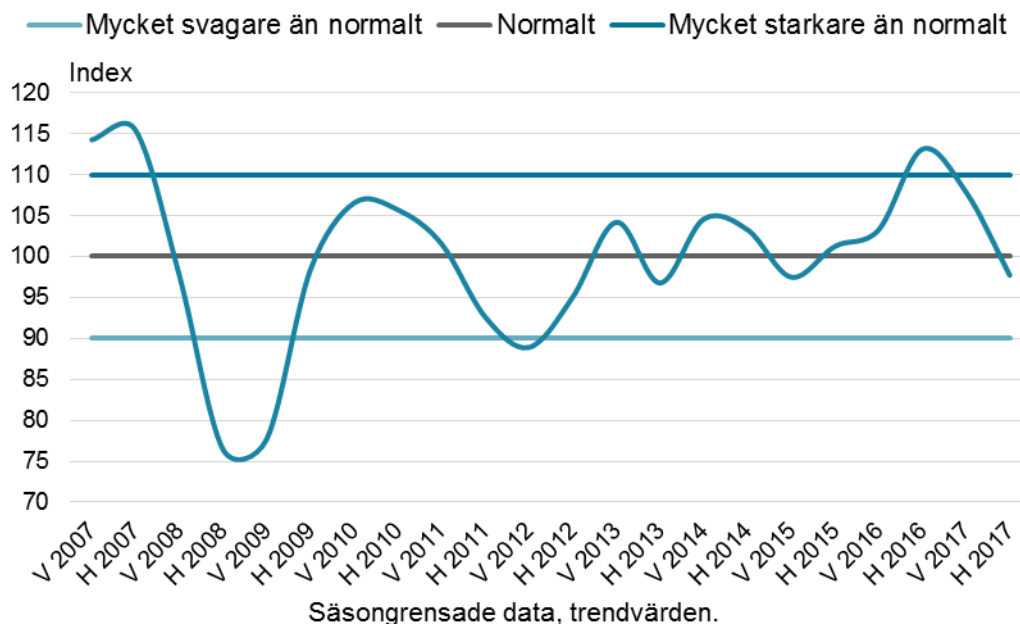
Under 2017 har högkonjunkturen i den svenska ekonomin fortsatt att förstärkas. Aktiviteten i ekonomin fortsätter att vara hög och tillväxten har nu varit god under lång tid. Arbetsförmedlingens intervjuundersökning visar på en fortsatt tydlig optimism hos de privata arbetsgivarna. Såväl arbetsgivare inom de branscher som är mer beroende av den inhemska efterfrågan som inom de delar som påverkas mer av efterfrågan från utlandet förväntar sig en fortsatt god efterfrågan på varor och tjänster. Arbetsgivarna har även fortsatt mycket högt ställda anställningsplaner. Till detta kan läggas att stämningläget bland hushållen förstärkts ytterligare. Förutsättningarna för en fortsatt god utveckling av såväl tillväxten i ekonomin som av sysselsättningen är således goda. Detta innebär även att högkonjunkturen i den svenska ekonomin fortsätter att mogna under vår prognosperiod.¹

Konjunkturen har dämpats i länet

Utvecklingen ser också olika ut i olika delar av landet beroende på näringslivsstruktur och exportmarknader. Trots den starka tillväxten i Sverige har företagen i Jämtlands län dämpat sina skyhöga förväntningar och är nere på ett mer normalt läge. Här finns också en del strukturella nackdelar som blir ett hinder för tillväxt och utveckling i länet. Ett exempel är stora pensionsavgångar och tillgång på utbildad arbetskraft. Mer om det beskrivs längre fram i rapporten.

¹ Mer om den globala ekonomin finns att läsa i Riksprognosen, Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2017, Prognos för arbetsmarknaden 2018.

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet i Jämtlands län



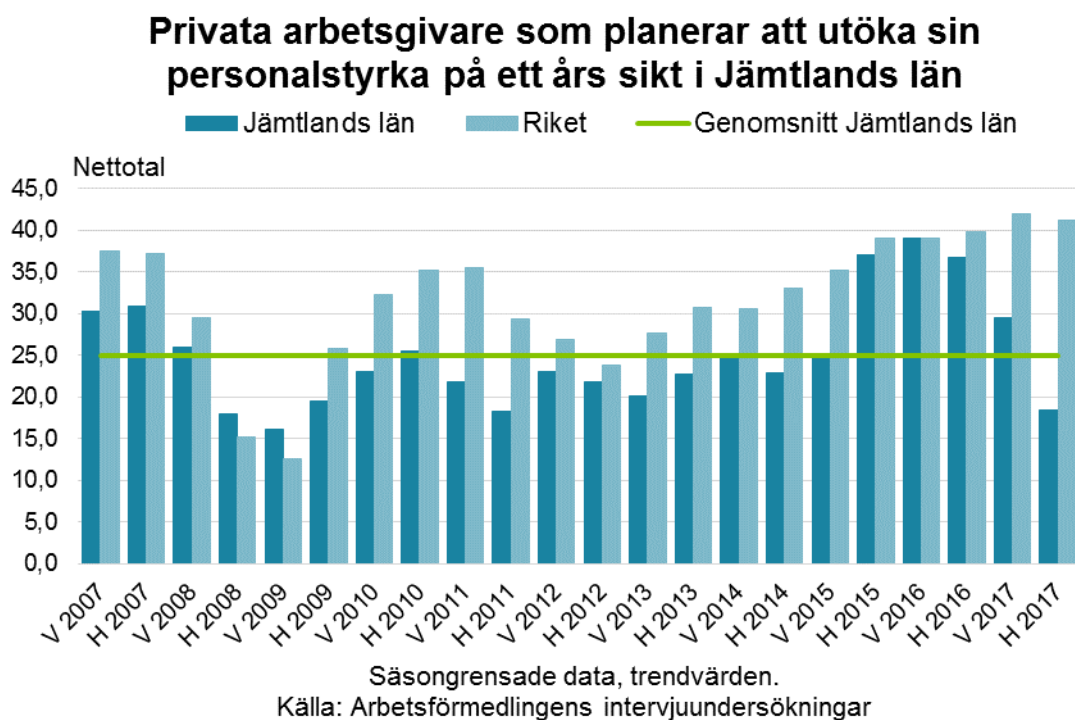
Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

Anm. Värden över 100 visar ett starkare förväntningsläge än normalt och värden över 110 ett mycket starkare förväntningsläge än normalt. På motsvarande sätt visar värden under 100 ett svagare förväntningsläge än normalt och värden under 90 ett mycket svagare förväntningsläge än normalt.

Höstens undersökning² visar att förväntningarna det närmsta halvåret har sjunkit från ett mycket starkt läge till ett normalläge. Det kan bero på att de höga förväntningarna inte uppfyllades fullt ut. Företagarna har även sänkt sina förväntningar på lite längre sikt. Det är främst jord, skog och handeln som bidrar till nedgången.

Även andelen företag som planerar att utöka sin personal har minskat rejält och andelen hamnade under det historiska medelvärdet. Värdet är det lägsta sedan hösten 2011.

² För beskrivning av metod och urval och definitioner, se bilaga 1 och 2.



Konjunktoren i riket visar på en starkt positiv utveckling och de höga rekryteringssiffrorna bekräftar detta. För länet är läget ett annat där högkonjunktoren verkar ha bromsat in och befinner sig på mer normala nivåer vilket bekräftas av den minskande andelen arbetsgivare som står inför rekryteringar. Även ökningen av andelen arbetsgivare som angett att de har utrymme att utöka sin produktion, utan att anställa, kan vara en indikator på att konjunktoren vänt. Att företagen har ett stort produktionsutrymme är en signal om att de eventuellt behöver säga upp personal. Trots det ligger varslen fortfarande på normala nivåer. Det är heller ingen större ökning av konkurser under 2017.

De företag som angett att de måste anställa mer personal innan de kan öka sin produktion har minskat och ligger något lägre än mätningarna 2016. Här finns några företag som signalerar att det är lokalerna som begränsar produktionsökningen. Då det kräver större investeringar att bygga större lokaler inför man hellre fler skift så att delar av personalen får jobba mer som en tillfällig lösning.

Antalet lediga platser har minskat något under hösten 2017 men här kan man inte riktigt lita på statistiken.³ Det som eventuellt kan bekräfta nedgången är att några bemanningsföretag signalerar att uppdragen minskat den senaste tiden.

Sammantaget kan detta tyda på att behovet av nya rekryteringar inte är lika stort längre då konjunkturen i länet dämpats något. En annan orsak är att man väljer att behålla befintlig personal då det är svårigheter att hitta kompetensen när man behöver den. Detta styrks av att varslen inte har ökat utan är på en fortsatt normal nivå. Även de sjunkande men ändå historiskt höga bristtalen kan vara ett resultat av det rådande läget.

Det generella arbetsmarknadsläget bedöms vara fortsatt stabilt i länet. Trots att företagen har dämpat sina förväntningar behöver de fortsatt ersätta dem som går i pension. Den sjunkande arbetslösheten bedöms fortsätta minska, men kanske inte i samma takt som under 2017. Detta innebär att nivåerna 2018 bedöms hamna marginellt lägre än 2017. Den fortsatta nedgången beror främst på att befolkningen i åldern 16–64 år minskar även om de tillfälligt bromsats in av inflödet av de utrikesföddas i arbetskraften. Den fortsatta utvecklingen av arbetslösheten påverkas främst av hur inskrivningarna i etableringen av utrikesfödda kommer att se ut framöver och om de nyanlända stannar kvar i länet eller inte. När alla faktorer vägs samman är bedömningen att den totala sysselsättningen i länet trots allt kommer att öka marginellt.

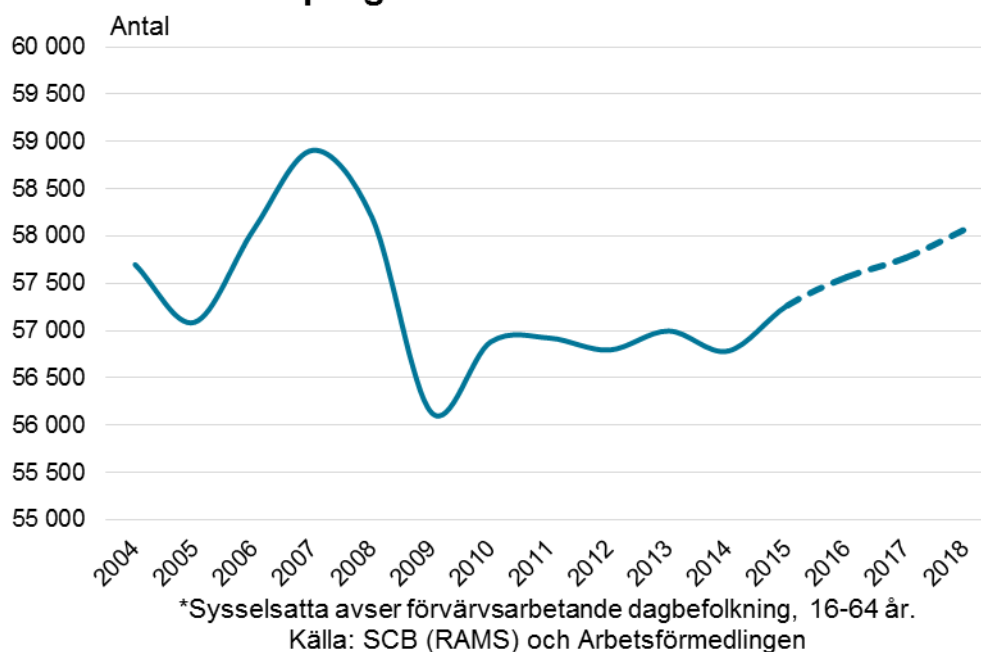
³ Det finns anledning att vara försiktig och ej oreflekterat använda Af:s platsstatistik. Platsstatistiken täcker inte hela arbetsmarknaden och Arbetsförmedlingens andel av de lediga platserna varierar över tid och konjunktur. Annonseringsregler och annonseringskultur förändras också över tid och det primära syftet med platsannonseringen är att underlätta matchningen på arbetsmarknaden och inte för statistikproduktion.

Prognos över sysselsättning och arbetslöshet

Marginell ökning av sysselsättningen

Under 2017 har varslen legat på relativt normala nivåer och konkurserna har varit få. Antalet lediga platser är fortsatt högt även om de minskat. Arbetsgivarna har gått från väldigt höga förväntningar till mer normala nivåer. Som helhet bedöms arbetsmarknaden fortsätta vara relativt stabil under 2018 och bedömningen är en marginell ökning av sysselsättningen, med 200 personer under 2017 och ytterligare 300 under 2018. Även om ökningen är låg sker hela tiden en omsättning och just nu behövs många som kan ersätta alla som går i pension.

Sysselsatta* 16-64 år i Jämtlands län prognos för 2016 - 2018



Den stora nedgången av sysselsättningen i Jämtlands län 2008–2009 berodde på den ekonomiska krisen som drabbade hela världsekonomin. Sysselsättningen i länet minskade då med nästan 2 000 i åldersgruppen 16–64 år. De senaste åren har arbetsmarknaden varit god och tillväxtmotorerna i länet har till största delen varit Åre och Östersund.

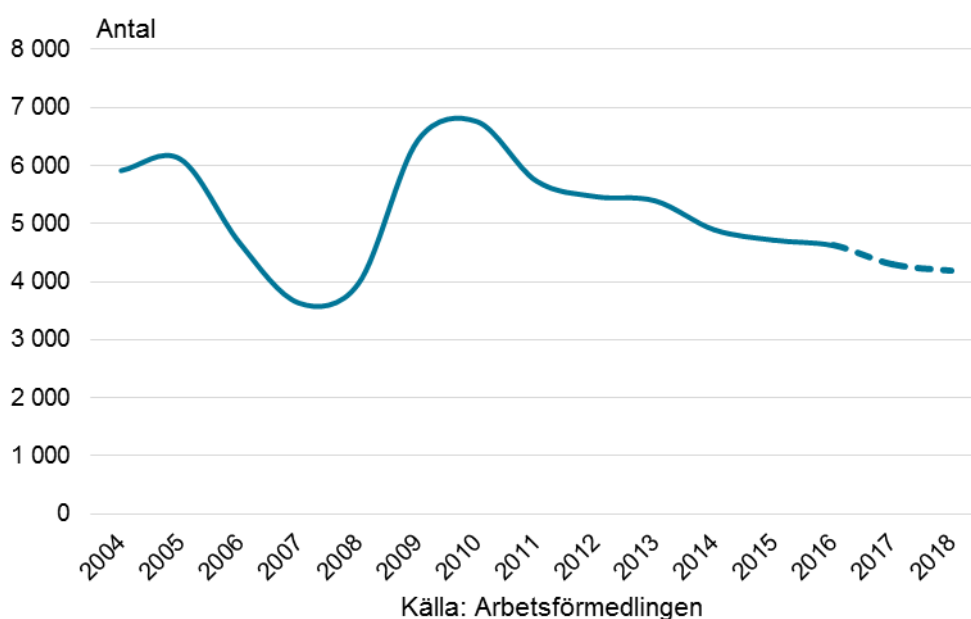
Det som hämmar en större ökning av antalet sysselsatta är att 16–64-åringarna blir färre. Där-
emot påverkar flyktingströmmen inflödet till arbetskraften positivt på kort sikt. Jämtlands län
ligger högt jämfört med andra län när det gäller andelen sysselsatta. Det i sin tur innebär att det
inte finns så mycket reserver att ta av då de flesta är i arbete. Det är även en stor andel över 65
år som fortfarande är sysselsatt. Det är ungdomarna i länet som står för den största minskningen

av befolkningen i arbetsför ålder. Just nu märks det extra mycket då de stora åldersskullarna som föddes kring 1990 är i studerande ålder. Många väljer dessutom eftergymnasiala studier på orter utanför länet. Inflödet av nyanlända kommer eventuellt att mildra de största bristerna inom vissa områden men det ligger några år fram då de behöver matchas till rätt utbildning i första hand. Även om många av dem som är över 65 år väljer att jobba några år extra visar mer långsiktiga prognoser att färre kommer att försörja fler.

Arbetslösheten minskar något under 2018

Under 2017 minskade arbetslösheten och i oktober var 4 300 personer inskrivna hos arbetsförmedlingarna i länet, motsvarande 6,9 procent av den registerbaserade arbetskraften. Under 2018 väntas de fortsätta minska men inte lika mycket som tidigare. Bedömningen är att andelen kommer att hamna på 6,7 procent. Totalt väntas cirka 4 200 vara inskrivna som öppet arbetslösa eller i program i slutet av 2018.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år i Jämtlands län prognos för kv4 2017 och kv4 2018

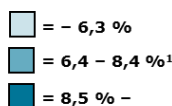


Hösten 2016 bedömdes arbetslösheten öka, istället blev det en minskning. Arbetsmarknaden blev starkare och färre nyanlända än väntat skrevs in i etableringsuppdraget. Prognosen skrivs nu ned och det bedöms bli en marginell minskning under 2018. Utflödet av dem som får jobb har sakta börjat öka under 2017. Samtidigt har inflödet av nyinskrivna fortsatt att minska om än i långsammare takt. Det är de i etableringen som ökar, de andra grupperna minskar. Följderna blir att minskningen av arbetslösheten har saktat ned och även om länet har en något dämpad men fortsatt stabil arbetsmarknad kommer arbetslösheten att minska marginellt. Anledningen är att de som skrivs in nu inte har den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar.

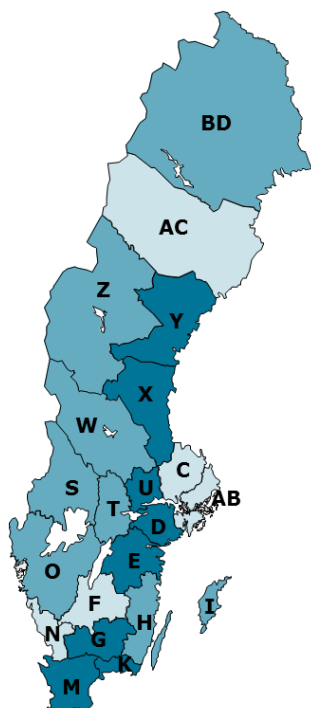
Jämtlands län jämfört med andra län i riket

Det är stora skillnader på arbetsmarknaden mellan länen i riket. Jämfört med andra län står sig Jämtlands län ganska bra, strax under rikssnittet.

Inskrivna arbetslösa i oktober 2017 som andel (%) av den registerbaserade arbetskraften 16–64 år



¹ Genomsnitt för Riket
+/- 1 procentenhet



	Län	Inskrivna arbetslösa	Förändring i procentenheter*
X	Gävleborgs län	10,4%	-0,7
D	Södermanlands län	10,3%	-0,4
K	Blekinge län	10,0%	-0,2
M	Skåne län	9,9%	0,2
U	Västmanlands län	9,2%	-0,1
Y	Västernorrlands län	8,7%	0,0
E	Östergötlands län	8,6%	0,0
G	Kronobergs län	8,5%	0,2
H	Kalmar län	8,1%	0,5
S	Värmlands län	7,7%	-0,6
T	Örebro län	7,6%	-0,3
	Riket	7,4%	-0,1
W	Dalarnas län	7,0%	-0,2
Z	Jämtlands län	6,9%	-0,3
BD	Norrbottnens län	6,7%	-0,1
O	Västra Götalands län	6,4%	-0,3
I	Gotlands län	6,4%	0,0
F	Jönköpings län	6,3%	-0,3
N	Hallands län	6,1%	-0,4
AB	Stockholms län	6,1%	0,0
AC	Västerbottens län	6,0%	-0,2
C	Uppsala län	5,9%	0,2

* Förändring i procentenheter jämfört med motsvarande period föregående år

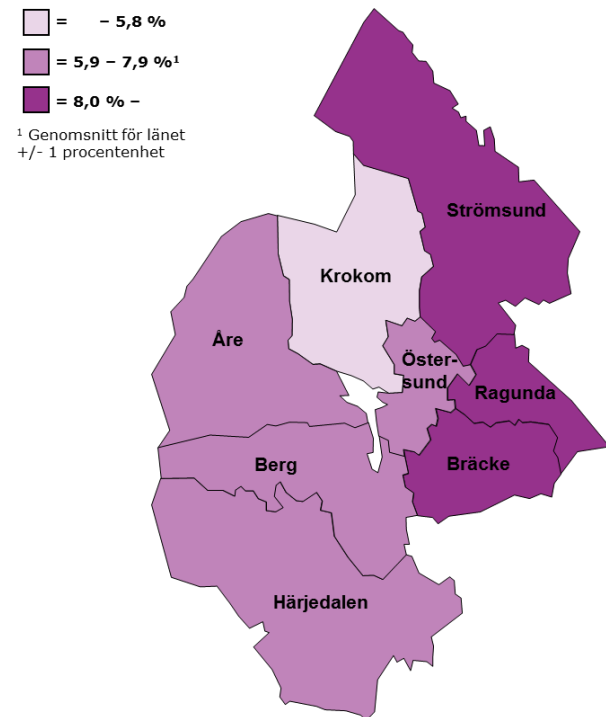
Den höga arbetslösheten som Gävleborgs län har kan till största delen förklaras av effekterna av en strukturomvandling och ett tillskott av utrikesfödda samt arbetskraft med kort utbildning. Det finns även en stor andel i grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden.⁴ Näringslivsstrukturen spelar också roll. Uppsala län har den lägsta arbetslösheten vilket bland annat kan förklaras av den stora pendlingen till Stockholm men även en bred branschstruktur. I Jämtlands län är andelen företagare hög jämfört med andra län. Många väljer att driva egna företag, en del i kombination med en anställning.

⁴ I grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden: Personer med högst förgymnasial utbildning, ungdomar och särskilt de med bristfällig utbildning, utrikesfödda, särskilt födda utom Europa, personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, arbetslösa personer 55–64 år.

Skillnader inom länet

I Jämtlands län finns stora inomregionala skillnader. Andelen inskrivna arbetslösa i oktober var lägst i Krokom kommun med 5,3 procent, att jämföras med Strömsunds kommun som låg högst på 10,7 procent.

Inskrivna arbetslösa kommunerna i Jämtlands län, oktober 2017 som andel (%) av den registerbaserade arbetskraften 16–64 år



Kommun	Inskrivna arbetslösa	Förändring i procentenheter*
Strömsund	10,7%	0,0
Ragunda	10,5%	0,7
Bräcke	8,7%	-0,1
Riket	7,4%	-0,1
Berg	7,4%	0,2
Åre	7,4%	0,1
Jämtlands län	6,9%	-0,3
Härjedalen	6,2%	0,4
Östersund	6,1%	-0,6
Krokom	5,3%	-0,9

*Förändring i procentenheter jämfört med motsvarande period föregående år

De kommuner som har ett brett utbud och variation i näringslivets branschstruktur med inriktning på tjänstesektorn har ofta lägre antal och andel arbetslösa än andra. Möjligheter till företagande påverkar också arbetsmarknaden.

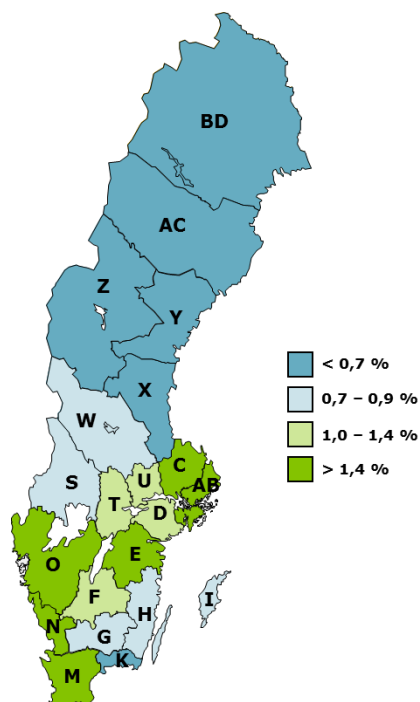
En annan förklaring till skillnaderna mellan kommunerna är antal äldre än 64, yngre än 18 och utrikesfödda. Kommuner med större antal har i regel högre arbetslöshet. Närheten till universitet och högskola kan också höja andelen arbetslösa då många studerande skriver in sig på Arbetsförmedlingen där de studerar.

Förutom åldersstrukturen kan skillnaderna i länet även förklaras av vilken typ av näringslivsstruktur som finns i kommunen och möjligheter till pendling, oavsett färdmedel, inom rimlig tid.

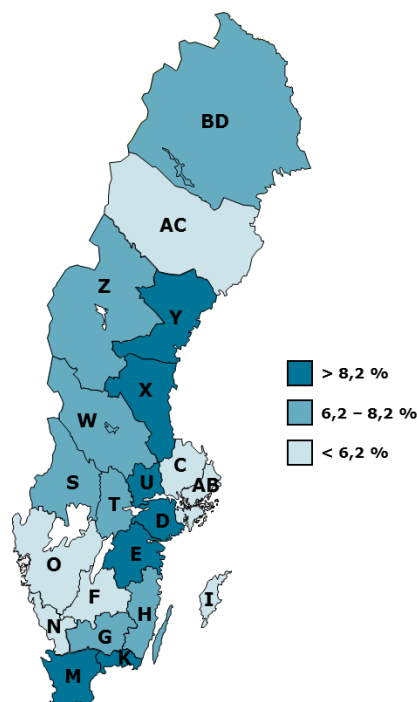
Prognoskartor 2018

Sysselsättningen kommer att öka i landet men den största ökningen kommer att ske i Västra Götalands och Stockholms län. Svagast utveckling bedöms ske i Norrbottens, Västernorrlands, Västerbottens, Gävleborgs och Jämtlands län.

Förväntad procentuell sysselsättningsförändring (16–64 år) mellan kvartal 4 2017 och kvartal 4 2018



Inskrivna arbetslösa 16–64 år som andel av registerbaserad arbetskraft, prognos kvartal 4 2018



AB	Stockholm	I	Gotland	U	Västmanland
C	Uppsala	K	Blekinge	W	Dalarna
D	Södermanland	M	Skåne	X	Gävleborg
E	Östergötland	N	Halland	Y	Västernorrland
F	Jönköping	O	Västra Götaland	Z	Jämtland
G	Kronoberg	S	Värmland	AC	Västerbotten
H	Kalmar	T	Örebro	BD	Norrbotten

För inskrivna arbetslösa som andel av den registerbaserade arbetskraften är prognosen att den kommer att vara 6,7 procent i Jämtlands län fjärde kvartalet 2018. Det är under riket som bedöms hamna på cirka 7,2 procent. Gävleborgs län bedöms hamna högst med 10,5 procent och Stockholms län lägst på 5,9 procent. Fördjupade analyser om vad som påverkat bedömningarna i länet av prognoserna finns löpande i denna rapport. De andra länen har egna rapporter och finns på Arbetsförmedlingens hemsida.

Näringsgrenar

Jord- och skogsbruk

Inom jord- och skogsbruket angav nästan 80 procent av de intervjuade att de inte kan öka produktionen mer än 10 procent innan de måste anställa. Jämfört med undersökningen i våras är det en minskning. Det är främst de mindre företagen som går för fullt. Förväntningarna som företagen hade i höstas infriades till fullo men trots det har de sänkt sina förväntningar rejält den närmsta framtiden.

Jord- och skogsbruk

- *sänkta förväntningar*
- *var tredje över 65 år*
- *sysselsättning minskar*

Jordbruk, skogsbruk och fiske sysselsatte nästan 2 200 personer⁵ vilket utgör 4 procent av Jämtlands läns sysselsatta i åldrarna 16–64 år. Under 2010–2015 har sysselsättningen minskat med drygt 300 personer och förväntas minska marginellt eller bli oförändrad under 2018. Inom jord- och skogsbrukssektorn i Jämtlands län är drygt var tredje sysselsatt över 65 år⁶; det handlar främst om skogsägarna som står inför en stor generationsväxling. Hur dessa kommer att ersättas och påverka sysselsättningen är osäkert.

De största yrkena i näringen är djuruppfödare, djurskötare, skogsarbetare, växtodlare, skogsmästare, chefer för mindre företag inom branschen, medhjälpare, lastbils- och långtradarförare och anläggningsmaskinförare.

Inga varsel har inkommit under januari–oktober 2017 och antalet annonserade lediga platser har varit få men ändå finns ett rekryteringsbehov av skogsarbetare, trädgårdsanläggare, förare av jordbruks- och skogsmaskiner och djurskötare. Cirka 8 procent tycker att de upplevt en brist när de skulle rekrytera arbetskraft. Bristen är något högre än våren 2017 men något lägre än förra hösten och gäller främst skogsmaskinförare. Det handlar inte om några volymer men är däremot viktiga nyckelkompetenser.

Fortfarande pressas många svenska lantbruksföretag av dålig lönsamhet även om fler anser att den har förbättrats. Många ser positivt på framtiden på längre sikt.⁷

En annan undersökning bland skogsägarna⁸ visar att kronans förhållande till dollarn och euron har varit lönsam för skogs- och träindustrin och att det finns en investeringsvilja. Avverkningstakten är fortsatt hög. Timmer- och massavedspriserna har legat så gott som stilla under 2016. Mer än hälften av skogsägarna tycker att lönsamheten är tillfredsställande eller mycket god och ännu fler är positiva inför framtiden.

⁵ Källa: SCB, RAMS 2015 16–64 år

⁶ Källa: SCB, RAMS 2015 65+ år

⁷ LRFKONSULT; <https://www.lrfkonsult.se/Global/Lantbruksbarometern%20mars%202017/Lantbruksbarometern%202017.PDF> (171122)

⁸ LRFKONSULT; http://www.lrfkonsult.se/Global/Skogsbarometern%202016/Skogsbarometern_2016_final_LR.pdf (171122)

Industri

Branschen stod för en stor del av alla varsel och uppsägningar under lågkonjunkturen 2008–2009 och har inte lyckats återhämta sig till sysselsättningsnivåerna innan lågkonjunkturen.

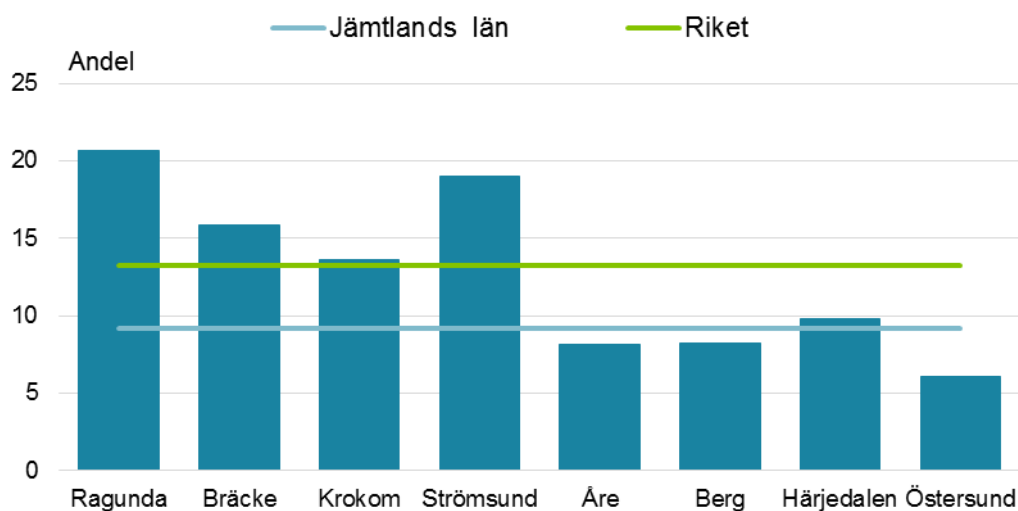
Det har totalt sett varit mycket lägre varsel januari–oktober 2017 i länet jämfört med samma period 2016 då majoriteten av varslen skedde inom verkstadsindustrin.

Industrisektorn sysselsatte år 2015 drygt 5 200 personer vilket utgör cirka 9 procent av den totala sysselsättningen i länet. De senaste fem åren har sysselsättningen minskat med drygt 400. Bedömningen för 2018 är att sysselsättningen kommer att fortsätta minska något. Flest sysselsatta finns inom elektronik-, trä, metallvaru- och livsmedelstillverkning. De största yrkena är maskinoperatör inom verkstad, trä och sågverk. Det finns även många byggnadsträarbetare, elingenjörer, eltekniker, svetsare, gasskärare, betongarbetare, driftmaskinister, maskiningenjörer och maskintekniker.

Industri

- *dämpade förväntningar*
- *hög produktion*
- *få söker industriutbildning*
- *var femte anger brist*

Andel förvärvsarbetande* inom industrin per kommun i Jämtlands län 2015



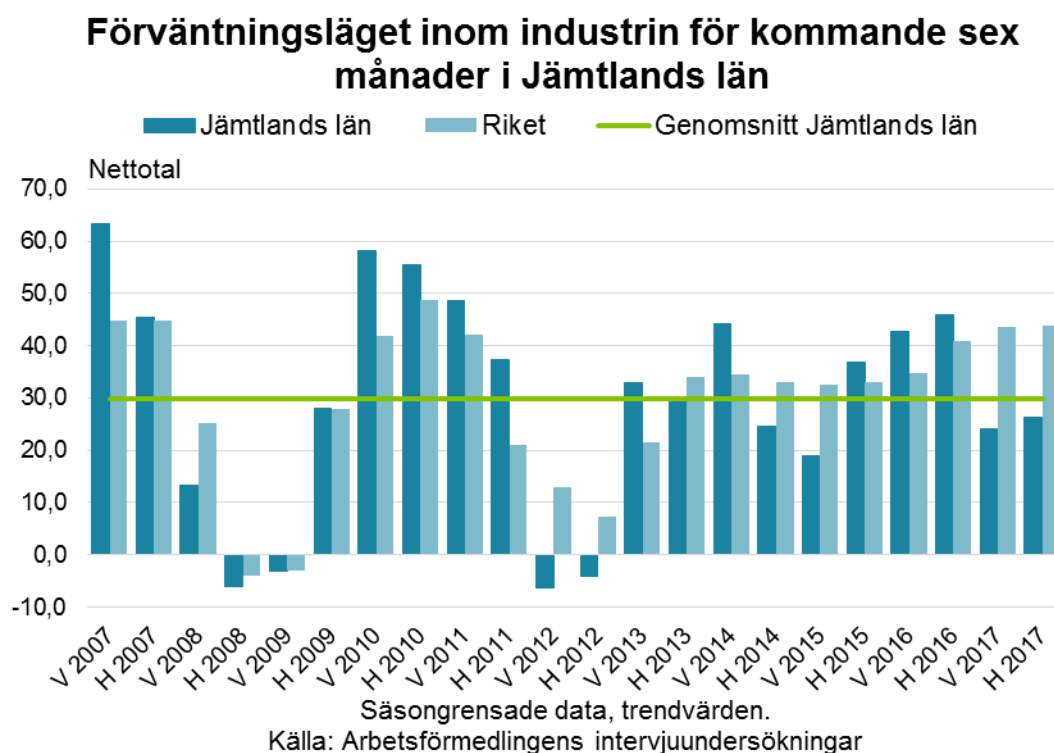
*Avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.
Källa: SCB (RAMS)

Totalt sett är Jämtlands län inget industritunt län jämfört med andra men tittar man i de olika kommunerna är det stora skillnader. Antalet anmälda lediga platser till Arbetsförmedlingen har varit relativt få och har dessutom minskat men kan förklaras av att bemaningsbranschens andelar är stor i länet. Andelen arbetsgivare som angett brist har ökat från 17 procent till 20 procent, vilket är lägre än hösten 2016.

Tillverkningsindustrin är en bransch som går mot ökad automatisering inom produktionskedjorna. Mänsklig arbetskraft inom flera yrken ersätts av robotar och digital teknik. Det innebär lägre personalbehov inom vissa kategorier av yrken. Det är dock inte självklart att bristen minskar på grund av det utan tvärtom är det nog så att den ökar. Den ökade rationaliseringen och omstruktureringen inom industrin gör att behovet av de med lång teknisk utbildning ökar i framtiden.

I gles- och landsbygdskommuner har industriföretagen oftast inga svårigheter att rekrytera arbetskraft förutom till vissa nyckelpositioner. Då är det främst personer med högre utbildning som till exempel civilingenjörer inom konstruktion och maskiningenjörer, maskintekniker, kemiingenjörer, kemitekniker men det rör sig oftast endast om enstaka personer. Bristen kan hämma tillväxten i företaget på sikt.

Länets industriföretag uttrycker en stark oro att det är för få ungdomar som söker industriprogrammet på gymnasiet. Även om det är en bransch där sysselsättningen kanske inte kommer att öka sker en omsättning, främst på grund av pensionsavgångar. De som går i pension kommer att ersättas men arbetsgivarna har ökat kompetenskravet då tillverkningsprocesserna har blivit mer avancerade än tidigare. Eftersom kompetensen saknas är det många som utbildas internt.



I vårens undersökning sänkte branschen sina förväntningar rejält men det blev ett bättre utfall än förväntat. Företagen har marginellt höjt sina förväntningar i höstens undersökning men ligger fortfarande under det historiska värdet. Upp- och nedgångarna ändras snabbt och det kan skilja sig åt mellan företagen i länet beroende på vilken marknad och världsdel man exporterar till.

Företagen anger samma höga produktion i höstens undersökning som i våras. Drygt 80 procent anger att de måste anställa personal om produktionen ökar mer än 10 procent. Det är högre andel än hösten 2016. Ingen har angett att de har ett stort utrymme för produktionsökning vilket är en minskning jämfört de två senaste undersökningarna. 47 procent har svarat att de behöver rekrytera personal för att möta ökad efterfrågan men också för att ersätta pensionsavgångarna.

Några företag har signalerat att de vill öka sin produktion men att lokalerna är för små. En utökning av lokaler kräver nya investeringar och mycket resurser vilket gör att de tvekar. Istället inför man fler skift och befintlig personal får jobba mer när det krävs.

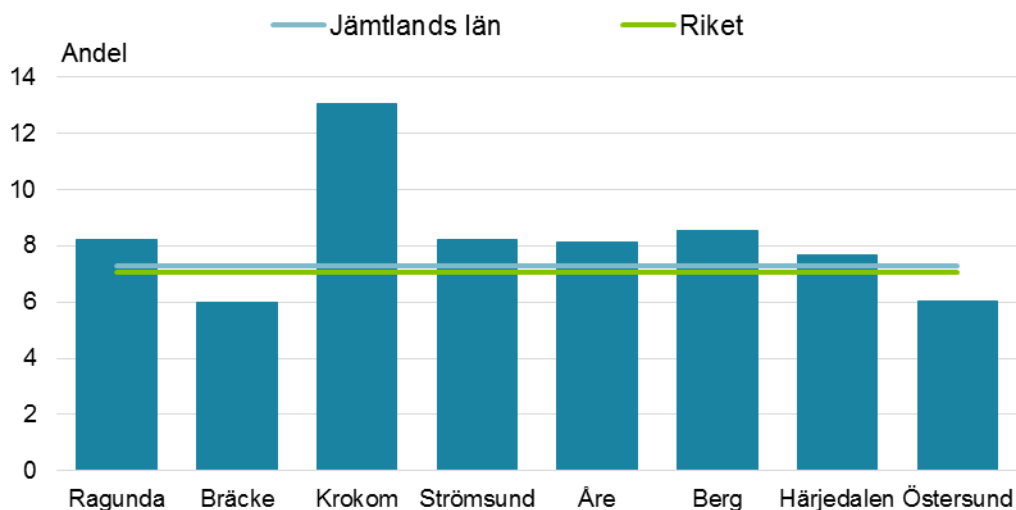
Byggverksamhet

Branschen sysselsatte nära 4 200 personer 2015⁹, vilket utgör ungefär 7 procent av länets totala sysselsättning. Under 2010–2015 har byggbranschen ökat marginellt. Antalet anmälda lediga platser har varit relativt lågt och inga varsel har inkommit under januari–oktober 2017. Bedömningen för 2018 är att sysselsättningen i länet blir relativt oförändrad.

Bygg

- *skyhöga förväntningar*
- *ökad brist*
- *oförändrad sysselsättning*

Andel förvärvsarbetande* inom byggverksamhet per kommun i Jämtlands län 2015



*Avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.

Källa: SCB (RAMS)

Jämtlands län har ungefär lika stor andel sysselsatta inom byggverksamheten som riket. De största yrkesgrupperna är byggnadsträarbetare, inredningssnickare, anläggningsmaskinförare, installationselektriker, VVS-montörer med flera.

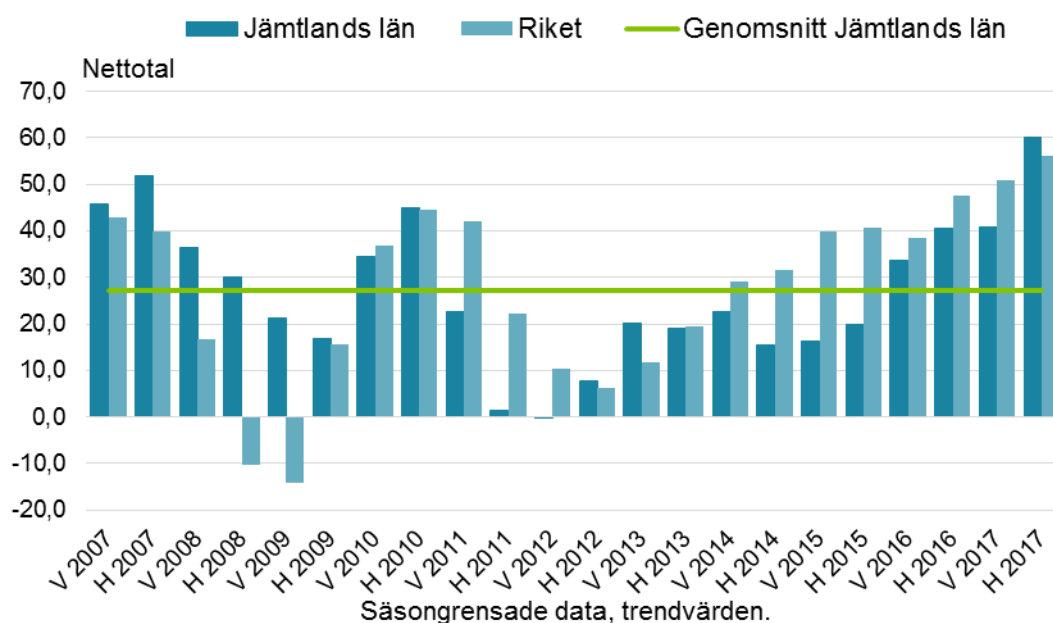
I byggbranschen anger drygt 80 procent av företagen att de inte kan öka sin produktion mer än 10 procent innan de måste anställa. Det är den högsta mätningen sedan våren 2015. Drygt fyra av tio anger att de kommer att rekrytera personal under 2018, vilket är en ökning

⁹ Källa: SCB, RAMS 2015 16–64 år

jämfört med i våras men samma nivå som förra hösten. Detta indikerar att byggverksamheten i länet hade en tillfällig nedgång men har hämtat fart igen. Andelen företag som anger att de har upplevt en brist när de ska rekrytera har däremot ökat rejält från 40 till 50 procent, vilket är det största bristtalet hittills. En förklaring är de stora pensionsavgångar samtidigt som allt färre väljer yrkesinriktade utbildningar i gymnasieskolan.

Det medför en flerårig minskning framöver av nytillskottet av utbildade bygg-, grov- och tunnplåtslagare, civilingenjörer inom bygg och anläggning, byggnadsingenjörer och -tekniker, betongarbetare, murare och plattsättare i kombination med golvläggare. Ett annat yrke är installationselektriker men här finns samtidigt många lärlingar som behöver komma ut och få erfarenhet.

Förväntningsläget inom byggverksamhet för kommande sex månader i Jämtlands län



Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

Förväntningarna har tagit fart igen och är det högsta värdet av alla mätningar. Detta bekräftas av Byggtermometern¹⁰ då den totala igångsättningsvolymen hade en nedgång första halvåret 2017 men ökat under andra halvan. Delmarknaden för anläggningar står för ökningen, medan lokaler och bostäder minskat det senaste halvåret. Många som jobbar inom yrken kopplade till anläggningsmarknaden veckopendlar till stora anläggningsprojekt som ofta finns kring storstadsregioner inte bara i Sverige utan även Norge. Detsamma gäller för byggprojekt i länet, många kommer från andra delar av landet men även utanför Sverige.

¹⁰ Byggtermometern: <http://www.byggtermometern.se/jamtland/anlaggning/ackumuleradbyggvolym/alla> (171122)

Privata tjänster

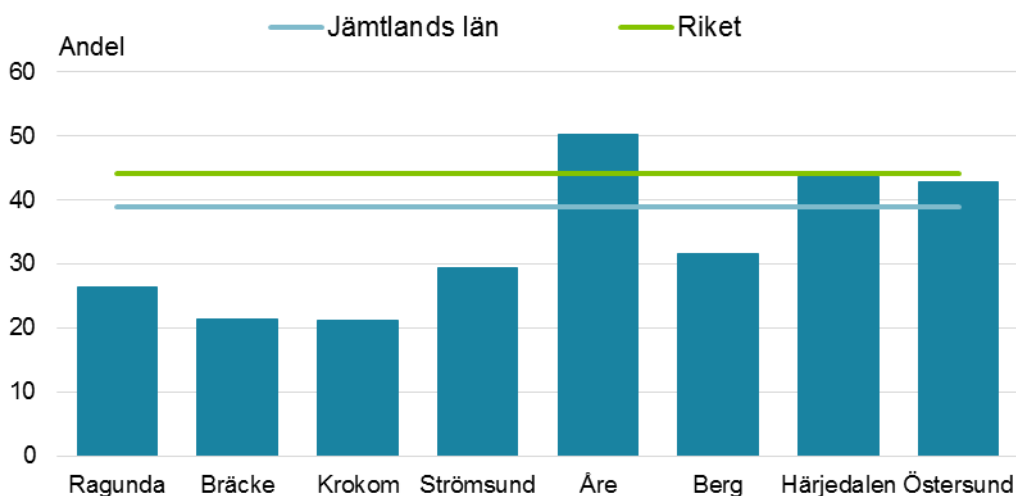
Flest antal sysselsatta finns inom den privata tjänstesektorn, länets näst största bransch. År 2015 var de 22 200 vilket utgör omkring 40 procent av länets arbetsmarknad.¹¹ Under 2010–2015 har sysselsättningen varit relativt oförändrad. Sysselsättningen inom hela sektorn med privata tjänster förväntas fortsätta vara oförändrad under 2018. Antalet lediga platser januari–oktober har varit relativt stort jämfört med de andra branscherna och ungefär samma som motsvarande period 2016. Samtidigt har antalet varsel varit lågt.

Andelen som arbetar i den privata tjänstesektorn skiljer sig rejält mellan kommunerna i länet. Den stora andelen i Åre kan förklaras av turismen och att andelen egna företagare är stor där.

Privata tjänster

- *sänkta förväntningar*
- *sysselsättningen oförändrad*
- *fortsatt hög brist*

Andel förvärvsarbetande* inom privata tjänster per kommun i Jämtlands län 2015



*Avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.

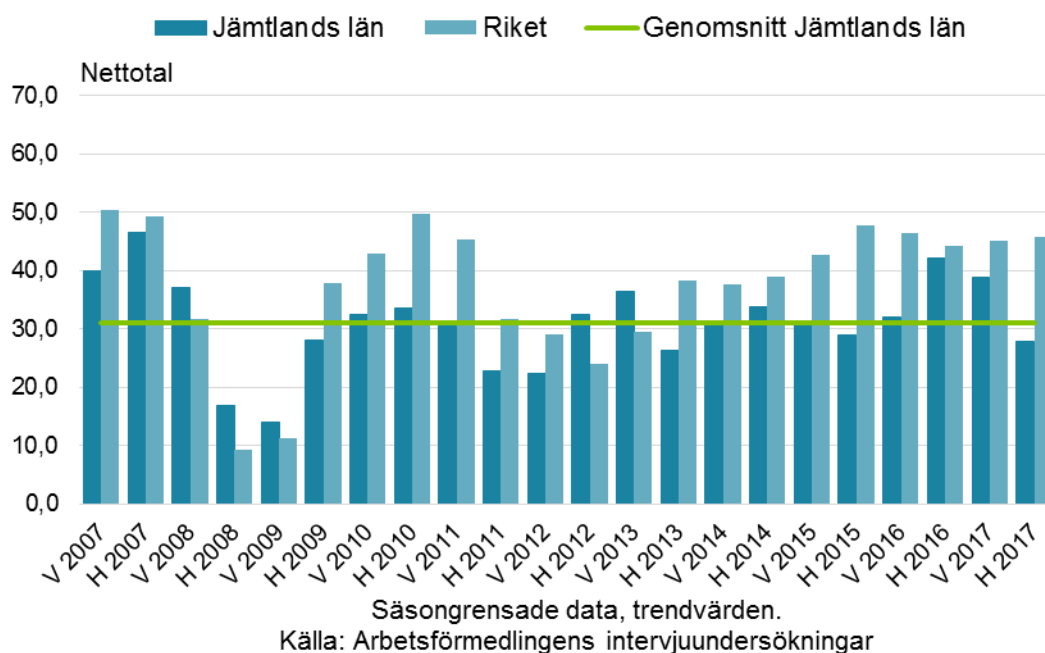
Källa: SCB (RAMS)

Förväntningarna inom privata tjänster har sjunkit rejält. Det kan bero på att förväntningarna som branschen hade under både hösten 2016 och våren 2017 inte uppfylldes fullt ut. Andelen företag som anger att de inte kan öka sin produktion mer än 10 procent innan de måste anställa, sjönk från 70 till 63 procent. Samtidigt ökade andelen som angav att de

¹¹ Källa: SCB, RAMS 2015 16–64 år

hade stort utrymme att öka produktionen mer än 20 procent utan att anställa personal från var tionde till var fjärde företag, en kraftig ökning alltså. Detta indikerar att ett stort antal företag har för mycket personal och kanske står inför uppsägningar.

Förväntningsläget inom privata tjänster för kommande sex månader i Jämtlands län



Undersökningen visar att de flesta arbetsgivare inte har rekryteringsbehov samtidigt som bristen är fortsatt relativt hög. Drygt 35 procent anger att de har problem att hitta rätt kompetens. Det historiska medelvärdet ligger på 25 procent.

Företagstjänster, fastighetsverksamhet, finans- och försäkringsverksamhet sysselsatte år 2015 cirka 7 200 personer. Nästan 64 procent av arbetsgivarna anger att de nyttjar sina resurser fullt ut och att de inte kan öka sin verksamhet mer innan de måste anställa. Höstens undersökning visar att det även finns några som har för lite att göra vilket kan innebära att personal får gå. Den finansiella sektorns utveckling gick inte fullt så bra som de förväntat och de har sänkt sina förväntningar första halvåret 2018 och tror på ungefär samma utveckling andra halvåret. Branschen svarar för en stor andel av de lediga platserna som annonseras. Finansiell verksamhet och företagstjänster, eller callcenterföretagen, är stora i Östersund. Det råder en relativt hög omsättning och rekryteringar sker hela tiden. Telesupport och kundtjänst i olika former är stort och återfinns bland annat hos stora arbetsgivare som Swedbank, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Skatteverket.

De största yrkena inom branschen är övriga servicearbetare, helpdesk- och supporttekniker, bank- och försäkringstjänsteman, telefonsäljare, revisor och ekonomiassistent. Ungdomar med gymnasiekompetens utgör en stor del av arbetskraften men även Mittuniversitetet ses som en viktig rekryteringsgrund till mer kvalificerade verksamheter. Ungefär 22

procent av arbetsgivarna upplever en brist på arbetskraft när de ska rekrytera personal vilket är en minskning jämfört med i våras. Exempel på bristyrken just nu är redovisningsekonom, revisor och controller.

Handel: parti-, detaljhandel sysselsatte år 2015 nästan 5 800 personer. Handeln i våras gick inte så bra som de förväntat sig. Majoriteten tror inte på några större förbättringar under 2018. Nära 43 procent anger att de inte kan öka sin produktion mer än 10 procent innan de måste anställa, vilket är en rejäl minskning då våren resultat låg på drygt 70 procent. Det är även en stor andel som anger att de skulle kunna öka sin försäljning rejält med befintlig personal. Detta kan indikera att de står för personalneddragningar. Trots det anger en tredjedel att de har behov att rekrytera personal. Under några år har det skett en omstrukturering rent geografiskt av handeln i Östersund. Många nya butiker har tillkommit i handelsområdet Lilllänge som ligger strax utanför staden. Det i sin tur har inneburit att några butiker i stadskärnan har avvecklat eller flyttat sin verksamhet samtidigt som några nya butiker tillkommit. Det som lyfter handeln i länet är till stor del gränshandeln och de norska turisterna. Här bedöms sysselsättningen vara oförändrad.

De största yrkena inom handeln är försäljare inom dagligvaror och fackhandel och det är också där det största rekryteringsbehovet finns. Även här hittar ungdomarna ofta sina första jobb. Ungefär var tredje arbetsgivare anger brist vid rekrytering, vilket är mycket något högre än vårens mätning. Här har några arbetsgivare i gles- och landsbygdskommunerna signalerat att antalet som söker praktik och jobb inom handeln har minskat vilket är oroande då det historiskt sett alltid varit många att välja mellan.

Handeln är känslig för konjunktursvängningar. Försäljningen i handeln styrs bland annat av hushållens framtidsförväntningar och utvecklingen av deras reala disponibla inkomster. Ledande indikatorer för detaljhandeln på riksnivå visar att förväntningarna på försäljningen de närmaste månaderna är fortsatt mer positivt än normalt. Hushållen ser ljus på både svensk ekonomi och sin egen.¹²

En annan viktig trend för handeln är att alltfler använder sig av e-handeln, särskilt den yngre generationen. Digitaliseringen pressar priserna och generellt går vi mot färre men större företag.

Personliga och kulturella tjänster, hotell och restaurang sysselsatte nästan 5 400 personer under 2015. Sysselsättningen bedöms öka marginellt inom hotell och restaurang fram till 2018. Förväntningarna som hotell- och restaurangbranschen hade i våras infriades inte fullt ut och har sänkt sina förväntningar första halvåret 2018 men däremot har de ökade förväntningar andra halvan. Kapacitetsutnyttjandet är fortsatt högt och nästan 75 procent anger att de går för fullt. Det har varit få varsel samtidigt som antalet lediga platser har varit relativt stort. Av de arbetsgivare som vill rekrytera anger 62 procent att de upplever brist när de söker arbetskraft. Bristen är den största hittills. Exempel på bristyrken generellt är à la carte-kock med erfarenhet och rutinerad serveringspersonal. Under

¹² Konjunkturinstitutet; <https://www.konj.se/download/18.10b2275b15f4dd83db2adfc2/1509019293195/Konjunkturbarometern-oktober-2017.pdf> (171123)

vintersäsongen uppstår även ett ökat behov av bagare, konditorer samt yrken kopplade till kroppsvård. Hotell och stugbyar upplever till och med svårighet att hitta städpersonal under bytardagarna som vanligtvis är lördagar och söndagar.

De vanligaste yrkena i branschen är köks- och restaurangbiträde, kock och kokerska, hovmästare, servitör, bartender, chef för mindre företag inom branschen, städare, receptionist, bagare och konditor samt fastighetsskötare. Här sker också den största omsättningen av personal och här får ofta ungdomarna sina första jobb.

Transportbranschen sysselsätter nära 2 600 personer. De vanligaste yrkena är lastbils- och långtradarförare, brevbärare, taxi- och bussförare, tidningsdistributör, anläggningsmaskinförare, godshanterare och expressbud. De intervjuade arbetsgivarna inom transport hade relativt sett höga förväntningar i våras som uppfylldes över förväntan. Inför första halvåret 2018 har de höjt sina förväntningar och ser ännu ljusare på andra halvan av 2018. Andelen företag som angett att de har fullt upp har stadigt ökat och är nu drygt 87 procent. Var tredje företagare anger att de upplevt svårigheter att rekrytera personal vilket är det högsta jämfört med föregående mätningar. Arbetsgivarna i branschen förutsåg en brist när kravet på yrkeskompetensbevis infördes (YKB)¹³ för yrkesförare. Kravet på YKB har medfört att bristen på vikarier och timanställda är stor då det ofta är pensionerade yrkeschaufförer som jobbat extra men som inte uppdaterat sin behörighet. Även bristen på taxichaufförer är stor i fjällvärlden när vintersäsongen drar igång. Inom maskin- och transportsektorn finns även en åldrande entreprenörskår, framförallt buss-, skogsmaskinsförare och chaufförer av timmerbilar, vilket medför ett ökat behov av arbetskraft och övertagande av entreprenader. Det finns även en viss brist på kunniga bil- och lastbilsmechaniker.

Information och kommunikation sysselsatte nästan 1 300 år 2015. Förväntningarna på efterfrågeutvecklingen inom informations- och kommunikationsbranschen uppfylldes inte fullt ut och branschen har sänkt sina förväntningar rejält, för både det första och andra halvåret 2018. Nästan samtliga arbetsgivare anger att de inte kan öka produktionen mer än 10 procent innan de måste anställa fler, det är samma nivåer som i våras. Branschen är delvis ihopkopplad med vissa delar av callcenterverksamheten där det handlar om inkommande supportsamtal. De största yrkena i branschen är systemförvaltare och systemadministratör, programmerare, dataregistrerare, journalist, informatör, helpdesk- och supporttekniker samt företagssäljare. Drygt 40 procent anger brist på arbetskraft vilket är en rejäl minskning från 65 procent i våras. Bristen handlar kanske inte om så stora volymer utan snarare om nyckelkompetenser. Arbetsgivarna anger brist på IT-arkitekter, mjukvaru- och systemutvecklare, testare och testledare.

¹³ Kravet trädde i kraft 10 september 2015 för persontransporter med buss och 10 september 2016 för att köra godstransporter med tung lastbil.

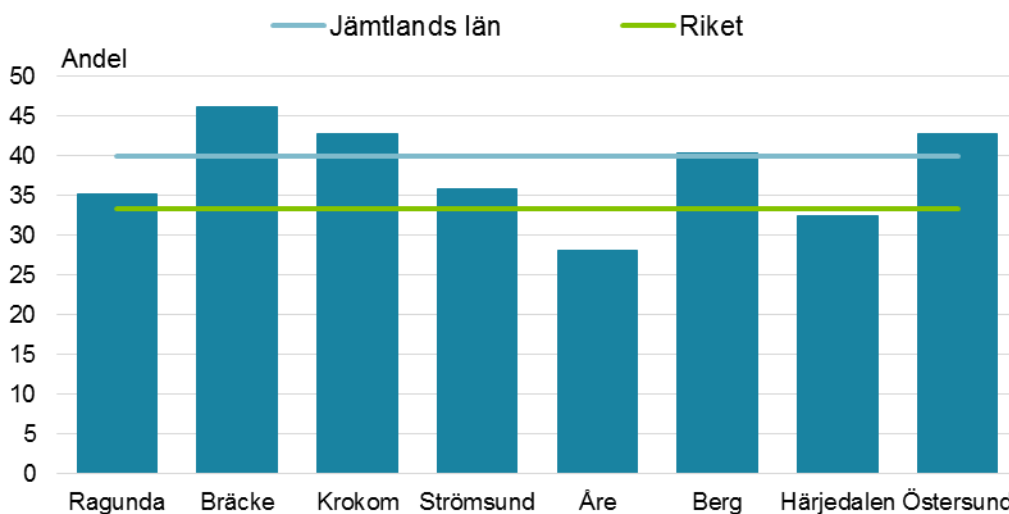
Offentliga tjänster

Inom den offentliga sektorn var det 22 800 sysselsatta år 2015 vilket motsvarar nästan 40 procent av samtliga sysselsatta i länet. Här är majoriteten kvinnor precis som andelen män är stor inom både transport, industri- och byggsektorn. Under åren 2010–2015 har sysselsättningen inom de offentliga tjänsterna ökat med nästan 1 200. Det är inom vård och omsorg samt sociala tjänster som den ökat mest, med nästan 600. Inom den offentliga förvaltningen har sysselsättningen ökat med cirka 400, utbildningen har ökat med nästan 200. Sysselsättningen inom de offentliga tjänsterna bedöms fortsätta öka något under slutet under 2018.

Offentliga tjänster

- *ökad sysselsättning*
- *pensionsavgångarna fortsätter*
- *bristtalen har sjunkit*

Andel förvärvsarbetande* inom offentliga tjänster per kommun i Jämtlands län 2015



*Avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.
Källa: SCB (RAMS)

I Bräcke är inslaget av offentliga tjänster som störst och svarar för drygt 45 procent av samtliga sysselsatta i kommunen, främst inom vård och omsorg. Även i Östersunds kommun finns ett stort inslag av offentliganställda och här är 43 procent av de sysselsatta anställda av landsting, kommun eller stat.

Antalet lediga platser som inkommer till arbetsförmedlingarna finns främst inom vård, omsorg och skola. Trots detta angav några arbetsgivare att det fanns en övertalighet av personal i verksamheten. Detta beror till viss del på sträma budgetar och på omorganiseringar

i de förvaltande delarna samt tillkomsten av nya lagar som möjliggör att privata aktörer kan sälja tjänster som tidigare skötts av offentlig verksamhet. Under perioden januari–oktober 2017 har det varit några varsel i verksamheter med koppling till flyktingmottagande. Samtidigt anger arbetsgivarna att de behöver rekrytera inom andra verksamheter främst skola, vård och omsorg.

Fortsatt stor brist även om den minskat

Höstens undersökning i den offentliga sektorn visade att drygt 63 procent av arbetsgivarna upplevt en brist när de skulle rekrytera personal. Bristen är fortfarande hög men har minskat sedan våren 2016 då var bristtalet var som högst på 78 procent. Det historiska medelvärdet räknat från våren 2007 ligger på drygt 52 procent. Bristen för riket ligger på 67 procent.

Åldersstrukturen i länet är en betydande anledning till att en stor del av arbetsgivarna inom offentlig sektor anger brist när de ska rekrytera personal, främst inom vård, skola och omsorg. Största anledningen är att många går i pension samtidigt som behovet av äldrevård ökar. Länet är ett av dom län som legat i före många andra län när det gäller effekterna av generationsväxlingen men nu börjar effekterna även att märkas i andra län då deras bristtal ligger över länets.

Hälso- och sjukvård, vård- och omsorgssektorn sysselsatte drygt 11 800 personer vilket utgör omkring 20 procent av Jämtlands läns sysselsatta.¹⁴ De största yrkena är undersköterska, vårdbiträde, skötare och sjuksköterska. Dessa yrkesgrupper tillsammans utgör mer än vartannat yrke inom vård och omsorg och det är här den största generationsväxlingen sker och kommer att fortsätta. Här är det också lättare för ungdomar att få sitt första jobb i form av sommarvikariat. Andra stora yrken är läkare, distriktssköterska, medicinsk sekreterare, verksamhetschef, socialsekreterare och sjukgymnast. Flera privata företag är på väg in på en växande marknad, vilket gör att konkurrensen hårdnar. Den ekonomiska situationen inom delar av den offentliga verksamheten har varit oroande. Stora besparingar inom landstinget har genomförts under 2016, 2017 och fortsätter 2018.

Samtliga intervjuade arbetsgivare anger brist och det är betydande svårigheter att rekrytera personal med specialistkompetenser som till exempel sjuksköterskor inom psykiatri men även andra sjuksköterskor, biomedicinska analytiker, medicinska sekreterare och läkare. Vissa kommuner upplever svårigheter att rekrytera biståndshandläggare med erfarenhet, personliga assistenter, kontaktpersoner och ledsagare. Även undersköterska, som tidigare varit ett överskottsyрке har övergått till att bli ett bristyrke. Det är främst i kommunerna som man anger brist men även privata aktörer har stora behov av undersköterskor.

Utbildning och forskning: År 2015 var drygt 6 400 personer sysselsatta inom utbildnings- och forskningsområdet. De största yrkesgrupperna är grundskollärare i tidiga årskullar, förskollärare, fritidspedagoger, barnskötare, elevassistenter, gymnasielärare i historia och samhällskunskap, yrkeslärare, högskole- och universitetslärare.

¹⁴ Källa: SCB, RAMS 2015

Tillströmningen av utomeuropeiska familjer med många barn, ungdomar och även vuxna har ökat behovet av personal inom utbildning. Vuxenutbildningen kommer att öka och då sfi. Behovet av förskollärare, språklärare och specialpedagoger i de mindre kommunerna har ökat och kommer att öka den närmsta framtiden. De flesta av arbetsgivarna inom gymnasiet angav brist på arbetskraft. Det är konkurrens om lärarna mellan skolor i kommunal och privat regi. Här har pensionsavgångarna påverkat bristen i stor utsträckning samtidigt som påfyllnaden inte hängt med i samma takt. Många löser lärarbristen genom att sänka kraven på kompetens och tillsätta tjänster där lärarlegitimation saknas. En allvarlig konsekvens av detta är att kvalitén på utbildningen påverkas negativt. Några väljer också att låta lärare över 65 år att fortsätta jobba för att hämma bristen.

Trots ett fortsatt högt söktryck på Mittuniversitet ges färre fristående kurser på grund av minskade statliga resurser. Antalet studerande har legat på relativt höga nivåer men beräknas sjunka. Samtidigt utökade regeringen antalet platser på lärar- och sjuksköterskeprogrammen i hela landet för några år sedan.

De administrativa verksamheterna i **offentlig förvaltning** sysselsatte år 2015 nästan 4 600 personer. De största yrkesgrupperna är handläggare, utredare, administratörer, jurister och poliser, socialsekreterare, kuratorer, bokförings- och redovisningsassistenter. Hälften av arbetsgivarna anger svårighet att få tag på arbetskraft. Bristyrkena finns oftast i övrig kommunal verksamhet där det saknas yrkeskunniga inom juridik, miljö, teknik och specialområden som exempelvis markingenjör. Efterfrågan på verksamheten inom den offentliga förvaltningen förväntas öka något. Trots detta pågår besparingar, organisationsöversyner och effektivisering inom administrativa verksamheter inom vissa myndigheter. Inför 2018 bedöms sysselsättningen öka om än bara marginellt, främst inom statlig sektor.

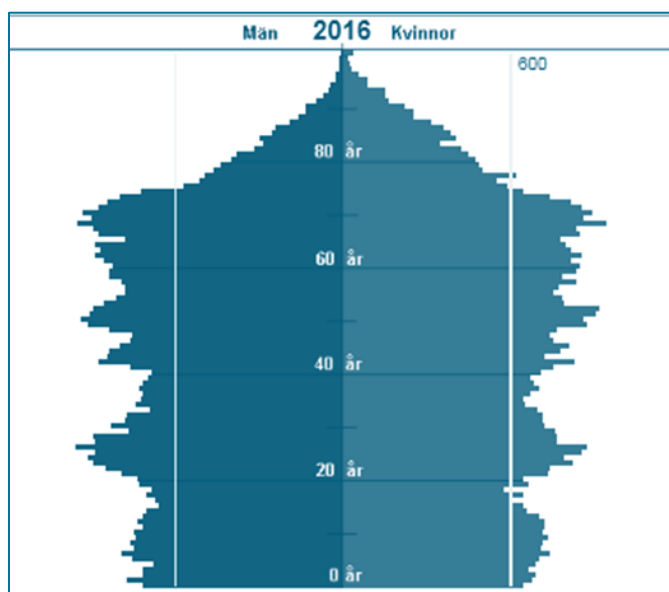
Det finns många statliga myndigheter i Östersund. Förutom länsstyrelsen, Skatteverket, Kronofogden och Polisen finns också Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Tillväxtverket, Tillväxtanalys, nationella stödverksamheter för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samt Statens servicecenter.

Befolkning och arbetskraft

Åldersstrukturen visar att det saknas påfyllnad av yngre

Den totala folkmängden i Jämtlands län var 128 673 år 2016. Det är en ökning med nästan 1 300 jämfört med 2015. Det är främst på grund av inflödet av de utrikesfödda som befolkningen i länet har ökat. Utan det positiva flyttnettot hade befolkningen minskat då det dör fler än vad som föds. Åldersstrukturen i länet visar att det saknas påfyllnad av dem som går i pension.

Ålderspyramid Jämtlands län 2016¹⁵



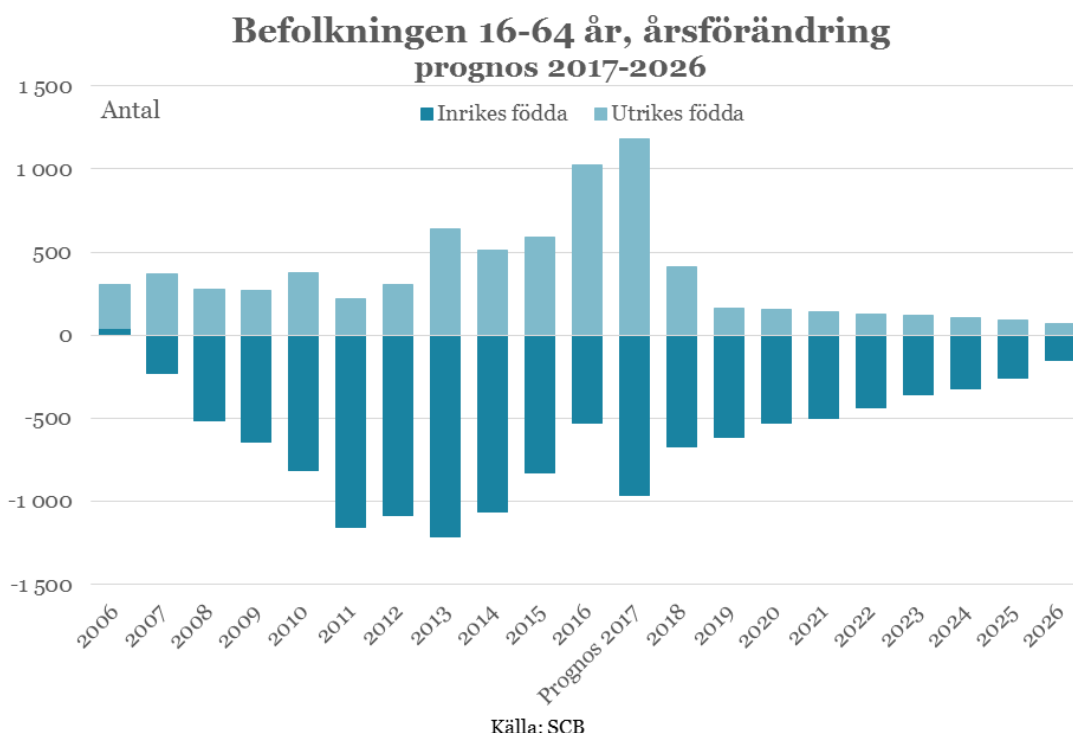
Tittar man på de senaste tio åren har befolkningen ökat med drygt 1 600 personer. Prognosen för den totala befolkningen i länet, som gjordes innan det ökade inflödet av utomeuropeiskt födda och därmed är underskattad, visar på en ökning med 3,3 procent mellan 2015 och 2030 och det är Åre, Krokom och Östersund som kommer att öka. Övriga kommuner i länet kommer att minska sin totala befolkning och andelen äldre kommer samtidigt att öka. I riket som helhet visar prognosen att den totala befolkningen kommer att öka med nästan 17 procent och det är främst i storstadsregionerna ökningen sker.¹⁶

¹⁵ Källa: SCB, https://www.h5.scb.se/kommunfakta/pyramider/pyra_frame.asp?region=23

¹⁶ Källa: SCB och Arbetsförmedlingen

Befolkningen 16–64 år minskar

Även om de i åldern 16–64 år ökade 2016 med cirka 500 personer för första gången på nästan tio år väger det inte upp minskningen på drygt 3 400 de senaste tio åren. Det är de inrikes födda som bidragit till den största minskningen med drygt 8 000 personer medan de utrikesfödda däremot har ökat med nästan 4 600. Totalt sett ökar försörjningsbördan och färre får försörja fler. Detta innebär också att arbetsgivarna upplever brist när de ska rekrytera personal. De som står för påfyllnaden har en lägre kompetens än tidigare och det krävs många och långa insatser för att få ut dem på arbetsmarknaden.



Sedan 2007 och fram till 2016 har den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder, 16–64 år minskat. Åldersprognosen visar på en fortsatt minskning. Det tillskott som skett i arbetsför ålder har bestått av utrikesfödda.

Delar man in åldersprognosen i olika geografiska områden ökar befolkningen 16–64 år med drygt 12 procent i riket medan den minskar med drygt 4 procent i Jämtlands län. Andelen av befolkningen i åldern 16–64 år var cirka 60 procent 2015 och prognosen för 2030 visar på drygt 55 procent. De senaste fem åren har det varit en stor utflyttning av dem som är 16–64 år och det är främst ungdomar som flyttar för att jobba eller studera.

Den negativa befolkningsutvecklingen bland dem i åldern 16–64 år, både historiskt och den prognostiserade, visar att det är färre som kommer att tvingas försörja fler.

Arbetskraften i länet minskar på sikt

Arbetskraftens storlek bestäms av befolkningsutvecklingen i arbetsför ålder och om de deltar i arbetskraften eller inte. Arbetsförmedlingens definition av dem som ingår i arbetskraften är de som är sysselsatta eller inskrivna som arbetslösa i åldern 16–64 år. De två största orsakerna till att man inte räknas in i arbetskraften¹⁷ 16–64 år är att man studerar eller är sjukskriven. Andra orsaker är att man har ålderspension, föräldrapenning eller kapitalinkomst. Det finns även en grupp som klassas som övriga och som man inte riktigt vet vad de gör eller var de får sin inkomst ifrån. Den negativa befolkningsutvecklingen i åldern 16–64 år påverkar också arbetskraften negativt på längre sikt.

En rapport från Arbetsförmedlingen utgiven våren 2015 bekräftar problemet med den minskade arbetskraften och att en nettoinvandring är nödvändig för att skapa förutsättningar för en god utveckling av sysselsättningen.¹⁸ Sverige står inför en stor omställning på arbetsmarknaden. Den viktigaste åtgärden för att underlätta generationsväxlingen är att förbättra integrationen av utrikesfödda på arbetsmarknaden samt att påverka dem att bosätta sig också utanför storstads- och tillväxtområdena.

Skillnader i sysselsättning för inrikes och utrikesfödda

Sysselsättningen påverkas inte bara av konjunktur, ekonomisk tillväxt och politiska prioriteringar utan även av befolkningens storlek och ålderssammansättning samt i vilken utsträckning personer väljer att delta i arbetskraften. Andelen sysselsatta är hög i länet med drygt 80 procent jämfört med 77 procent i riket. Den är högre bland de inrikes födda, nästan 84 procent, än de utrikesfödda där andelen är 55 procent. Det finns en marginell skillnad mellan inrikes födda män och kvinnor. Samma marginella skillnad gäller för utrikesfödda i länet. Däremot finns en betydande skillnad mellan könen där männen jobbar heltid och kvinnor deltid.

Mellan 2004 och 2015 har det totala antalet sysselsatta länsbor i åldern 16–64 år minskat med drygt 400 personer. Minskningen har skett i gruppen inrikes födda medan de sysselsatta utrikesfödda istället har ökat. Samtidigt har de inrikes födda länsborna totalt sett blivit 8 000 färre. Det medför att andelen sysselsatta har ökat procentuellt. De utrikesfödda länsborna har under samma period blivit 4 600 personer fler. Det innebär att för den här gruppen har andelen sysselsatta minskat procentuellt.

De utrikesfödda har bidragit till att dämpa den kraftiga nedgången av befolkningen i åldrarna 16–64 år, som är den potentiella arbetskraften och som förhoppningsvis ska försörja den övriga befolkningen som står utanför arbetskraften.

¹⁷ Arbetsförmedlingens definition av de som ingår i arbetskraften är de som är sysselsatta eller inskrivna som arbetslösa.

¹⁸ Nettoinvandring, sysselsättning och arbetskraft – utmaningar för morgondagens arbetsmarknad, <http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Rapporter/Ovriga/2015-04-10-Nettoinvandring-sysselsattning-och-arbetskraft---utmaningar-for-morgondagens-arbetsmarknad.html>

Den lägre sysselsättningsgraden bland utrikesfödda har ett antal orsaker, bland annat en genomsnittlig lägre utbildningsnivå men även bristande språkkunskaper kan försvåra etableringen på arbetsmarknaden. Då vi har stora pensionsavgångar i länet som behöver ersättas är det viktigt att denna grupp matchas till rätt utbildning och sätts in i rätt åtgärder där det finns brist på arbetskraft. En annan möjlighet att öka sysselsättningen är att öka kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden både för inrikes och utrikesfödda där deltidstjänster utökas till heltid och fördelningen av föräldradagar jämnas ut mellan män och kvinnor. Ett annat sätt att öka utbudet för både arbetskraft och arbetsgivare är att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden genom att välja utbildning och yrke oavsett kön.

10 800 sysselsatta är över 60 år

Antal sysselsatta i åldrarna 60–64 år i Jämtlands län är drygt 6 100. 24 procent av dem finns inom kommunernas och landstingets vård och omsorg som främst utgörs av kvinnor. I prognosundersökningen hösten 2017 angav 87 procent av arbetsgivarna att de pensionsavgångar som sker de närmsta fem åren kommer att ersättningsrekryteras.¹⁹

Samtidigt finns en trend i landet som visar att antalet som väljer att arbeta efter 65 års ålder ökar, vilket kommer att påverka skillnaden mellan de utträdande och tillträdande på arbetsmarknaden. Denna trend finns även i Jämtlands län där nästan 4 700 personer över 65 år, motsvarande 7 procent, var fortsatt sysselsatta efter pensionsåldern. I riket jobbade 5 procent efter 65 år fyllda.²⁰ Majoriteten är egna företagare och främst män.

Sammantaget för länet innebär det att ungefär 10 800 sysselsatta över 60 år och de kommer att behöva ersättas de närmsta åren.

Pendlingen

Möjligheterna att pendla spelar också en viss roll. Den största pendlingen inom länet sker från de omkringliggande kommunerna och orterna till Östersund. Det är pendlingsmöjligheter via E 14 och tåglinjen som spelar stor roll. Det är drygt 800 fler som pendlar ut från än in till Jämtlands län. Utpendlarna är cirka 3 800 och de pendlar främst till Stockholms, Västernorrlands, Västerbottens och Västra Götalands län. Inpendlarna till Jämtlands län är ungefär 3 000 och kommer främst från Västernorrlands, Stockholms, Gävleborgs och Västerbottens län.

Både in- och utpendlingen har varit ganska stabil över tid och pendlingsnettot har legat mellan cirka 700 som lägst och 900 som högst under perioden 2008–2015. Det betyder att det är fler som pendlar ut från än in till länet för att jobba. Pendlingsnettot för 2015 var ungefär minus 800 och prognosen är att det kommer att bli en marginell minskning.

Tittar man på branscher sker den största inpendlingen till länet om man jobbar inom hotell och restaurang, företagstjänster, vård och omsorg och handel. Den största utpendlingen finns inom företagstjänster, handel, bygg, vård och omsorg.

¹⁹ Hösten 2017 fanns tillägsfrågor i Arbetsförmedlingens intervjuundersökning som handlade om pensionsavgångar och rekrytering m fem år.

²⁰ SCB, RAMS 2015.

Totalt sett är det nästan dubbelt så många män som kvinnor som pendlar. Av alla som pendlar är 64 procent män och 36 procent kvinnor. Antalet män som pendlar in och ut är cirka 4 000 och antalet kvinnor är cirka 2 000.

Kvinnorna som pendlar jobbar främst inom branscherna vård och omsorg, hotell och restaurang, företagstjänster och handel. Männerna pendlar mest inom branscherna företagstjänster, bygg, tillverkning och utvinning samt handel.

Det är även många som väljer att pendla till Norge, främst inom vård, service, utvinning och byggsektorn. Pendlingen mot Norge påverkas i stor grad av hur det går för oljeindustrin. Det finns även signaler om att de svenska ungdomarna inom servicesektorn väljer numera att stanna i Sverige och jobba framför att åka till Norge.

De utanför arbetskraften

Studerande

I länet är utbildningsnivån lägre än i riket vilket också påverkar arbetskraftens deltagande på arbetsmarknaden. Ju högre utbildning, desto lättare att komma in på arbetsmarknaden. I Jämtlands län deltog drygt 11 500 i någon form av studier 2015. Drygt 3 800 var gymnasiestuderande, 3 000 studerande inom högskola, 2 800 i övriga studier och 1 900 i Komvux. Det totala antalet i studier har legat på en ganska stabil nivå de senare åren men tittar man på de olika typerna av studier så har studerande inom gymnasiet minskat kraftigt de senaste åren, vilket har påverkats av på krympande ungdomskullar. Komvux har ökat marginellt medan de i övriga studier har ökat kraftigt.

Övergången till högre studier är låg i jämförelse med riket. I länet har övergångsfrekvensen²¹ legat kring 30 procent de senaste tio åren och motsvarande för riket har varit från drygt 40 till 45 procent. Utbudet av utbildningar kan eventuellt påverka detta. Mittuniversitetet som ligger i Jämtlands och Västernorrlands län förväntar sig ungefär samma antal helårsstudenter trots ett högt söktryck. Största anledningen till att antalet inte ökar är minskade resurser från staten för universitetet.²² Antalet i studier bedöms minska generellt delvis på grund av mindre ungdomskullar som träder in i gymnasiet de kommande åren. Komvux kan eventuellt öka något. Antalet personer som går från studier till arbetskraften bedöms oförändrat 2018.

Många av dem i utbildningsväsendet har långa studietider. I många fall kommer man ut på arbetsmarknaden i 27–28-årsåldern. Kortare studietider skulle ge ett stort tillskott till arbetskraften på sikt. Att även utbilda sig mot bristyrken ökar självklart matchningen av den arbetskraft som utbildar sig.

Många av de ungdomar som klassificeras som arbetslösa i statistiken är heltidsstuderande som söker jobb och denna grupp utgör ett stort inslag i ungdomsarbetslösheten. En mycket stor andel av dem ser sig i första hand som studerande och inte som arbetssökande.²³

²¹ Övergångsfrekvensen beskriver de som går vidare till högre studier efter gymnasiet.

²² Mittuniversitetets Årsredovisning 2016, www.miun.se (171130)

²³ Ungdomar på och utanför arbetsmarknaden – Fokus på unga som varken arbetar eller studerar, Arbetsförmedlingen, URA 2013:4

Sjukskrivna

Antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning i länet var drygt 5 100 i december 2016 vilket var en minskning med drygt 200 personer från 2015.²⁴ Jämtlands län är det län som låg högst när det gäller antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning²⁵ per 1 000 registrerade försäkrade 2015²⁶. Noteringen för länet var 51,7, riket hade 44,0. Lägst låg Stockholms län med 33,3. Det var också en stor skillnad mellan män och kvinnor i länet där kvinnorna hamnade på 60,9 och männen 42,5. Motsvarande för riket var 50,8 för kvinnor och 37,1 för män. En del av de regionala variationerna kan bland annat bero på att medelåldern är högre i länen i norra Sverige än i övriga län. Skillnader i hälsa, livs- och arbetsvillkor mellan könen och länen spelar också stor roll.

Införandet av rehabiliteringskedjan har inneburit att ett stort antal personer med långa sjukskrivningsperioder, som har överförs från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen, har fyllt på arbetskraften. Med största sannolikhet kommer många ur denna grupp att komma in i arbete, vilket gör att minskningen av arbetskraftsutbudet bromsas in något men det är svårt att förutspå hur utvecklingen ser ut under 2018.

²⁴ Källa: www.forsakringskassan.se (170316)

²⁵ Aktivitetsersättning beviljas personer i åldrarna 19–29 som har fått sin arbetsförmåga nedsatt med minst en fjärdedel under minst ett år. Sjukersättning beviljas till personer i åldrarna 30–64 som har en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga, dvs. för alla överskådlig framtid. Bland personer som får sjukersättning finns dock fortfarande personer som får tidsbegränsad sjukersättning.

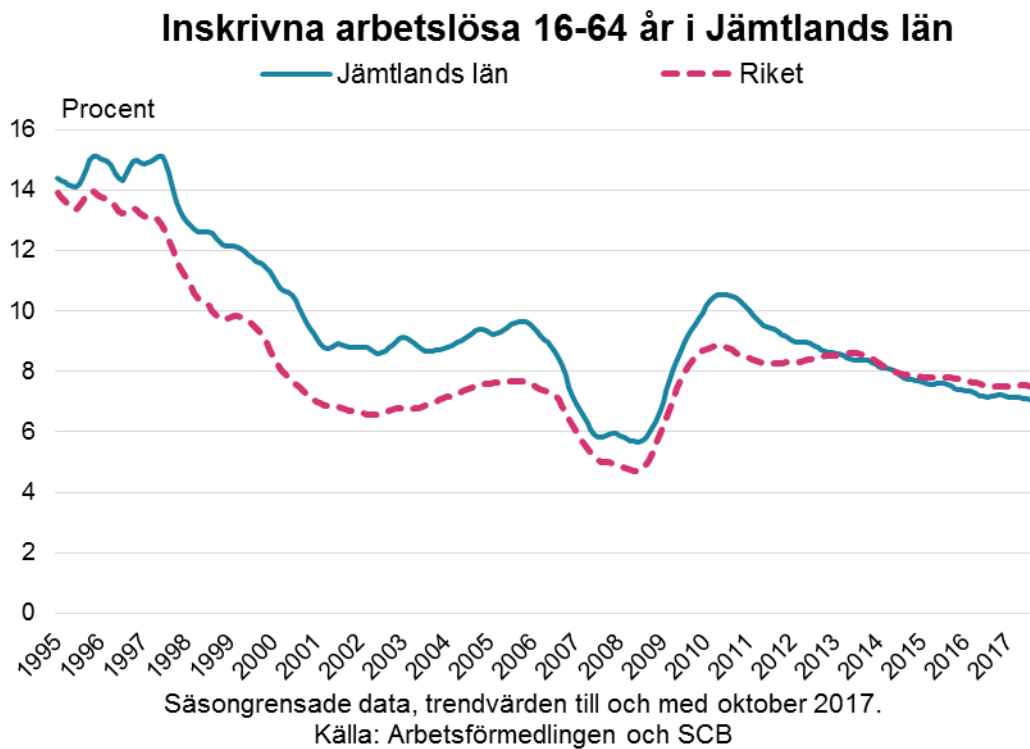
²⁶ Tyvärr fanns ingen uppdatering av 2016.

Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen

Under 2018 väntas antalet inskrivna arbetslösa i Jämtlands län minska med 100 till 4 200. Andelen kommer att minska från 6,9 till 6,7. Det är de nyanlända som skrivs in i etableringsuppdraget som kommer att stå för en ökning, både i antal och andel av de inskrivna.

Arbetslöshetens utveckling

I relativa tal, det vill säga andelen av den registerbaserade arbetskraften, låg Jämtlands län på 6,9 procent oktober 2017 vilket var lägre än riket som hade 7,4 procent. Den sjunkande arbetslösheten kan delvis förklaras av att det har varit en god arbetsmarknad i länet och att många har fått jobb. En annan förklaring är att de som är i arbetsför ålder flyttar, främst på grund av studier. Ytterligare en orsak är att andelen som räknas in i grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden inte är lika stor som i vissa andra län ännu, men gruppen ökar stadigt även i Jämtlands län.

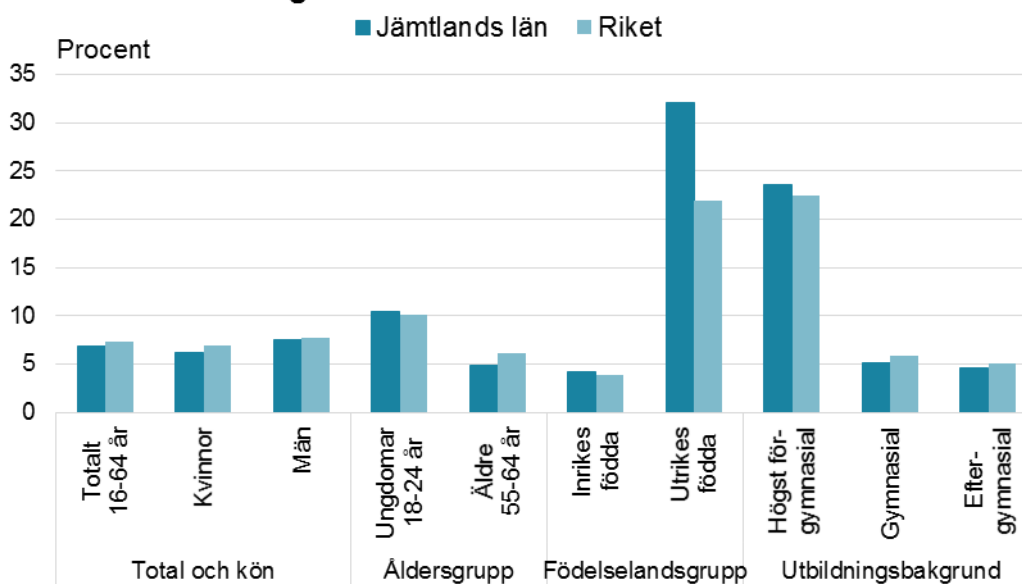


Länet hade sitt lägsta antal arbetslösa under den senaste högkonjunkturen 2007–2008 och var då nere i 3 300 eller motsvarande 5,7 procent. Under 2009 vände det och antalet arbetslösa började öka. Våren 2010 nådde den totala arbetslösheten sin kulmen med hela 7 200 inskrivna personer vilket motsvarade över 10 procent. Därefter har det totalt sett skett en minskning men med några tillfälliga uppgångar. Under 2012–oktober 2017 har arbetslösheten minskat och är nere i cirka 4 300 inskrivna personer. Av de totalt arbetslösa var drygt 45 procent kvinnor och 55 procent män, motsvarande 6,3 och 7,4 procent.

Arbetslöshetens sammansättning

Tabellen visar hur arbetslöshetens sammansättning eller struktur ser ut i länet jämfört med riket. De inskrivna arbetslösa är indelade per andel i olika grupper. I bilaga 9 finns en tabell med samtliga kommuner i länet.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år fördelat på olika grupper i Jämtlands län genomsnitt av kv2 och kv3 2017



Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

Skillnaden i andelen inskrivna arbetssökande öppet och i program är marginell mellan länet och riket. Däremot är andelen kvinnor lägre i Jämtlands län medan männens andel är på samma nivå som riket. Anledningen till de stora skillnaderna är att det råder olika förutsättningar på arbetsmarknaden för män och kvinnor och att den ser olika ut i länet och i riket. I länet är en större andel kvinnor sjukskrivna jämfört med männen, vilket kan vara en del av förklaringen.

Andelen inskrivna ungdomar är något större i länet än i riket. Ungdomar karaktäriseras av att de i allmänhet har en större rörlighet på arbetsmarknaden än äldre. De rör sig ofta mellan olika typer av (korta) anställningar vilka varvas med kortare arbetslöshetsperioder. Därtill går ungdomar också i högre grad än äldre mellan arbete och utbildning och även här uppkommer ofta kortare arbetslöshetsperioder. Inslaget av de korta inskrivningstiderna är därför större bland yngre än bland äldre då unga har i genomsnitt kortare arbetslöshetstider än äldre. Andelen inskrivna i åldrarna 55–64 år är lägre i Jämtlands län än i riket. Antalet i länet har minskat jämfört med förra året. Minskningen beror främst på att medellåldern generellt är högre i länet och att många går i pension.

Största andelen arbetslösa finns hos de utrikesfödda och andelen är större i länet än i riket. I länet är det även den gruppen som ökat mest. Det tar ofta längre tid för utrikesfödda med

kort utbildning och utan svensk arbetslivserfarenhet att komma ut på arbetsmarknaden. Det återstår att se hur många som kommer att integreras och finna ett jobb i länet.

I utbildningsgruppen är det ett tydligt mönster att ju högre utbildning, desto lägre andel inskrivna. De med låg utbildningsnivå har längre inskrivningstider och har generellt svårare att komma ut på arbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis är det tre grupper som sticker ut i tabellen: inrikes födda och utomeuropeiskt födda, och de med enbart grundutbildning. Arbetslösheten för inrikes födda är rekordlåg. Däremot är nivåerna väldigt höga för utomeuropeiskt födda samt de med förgymnasial utbildning. Ragunda, Bräcke och Strömsund är de kommuner där dessa grupper har störst svårighet att ta sig in på arbetsmarknaden. Åre, Östersunds och Krokoms kommuner ser ut att vara mer gynnsamma när det gäller samma grupper.

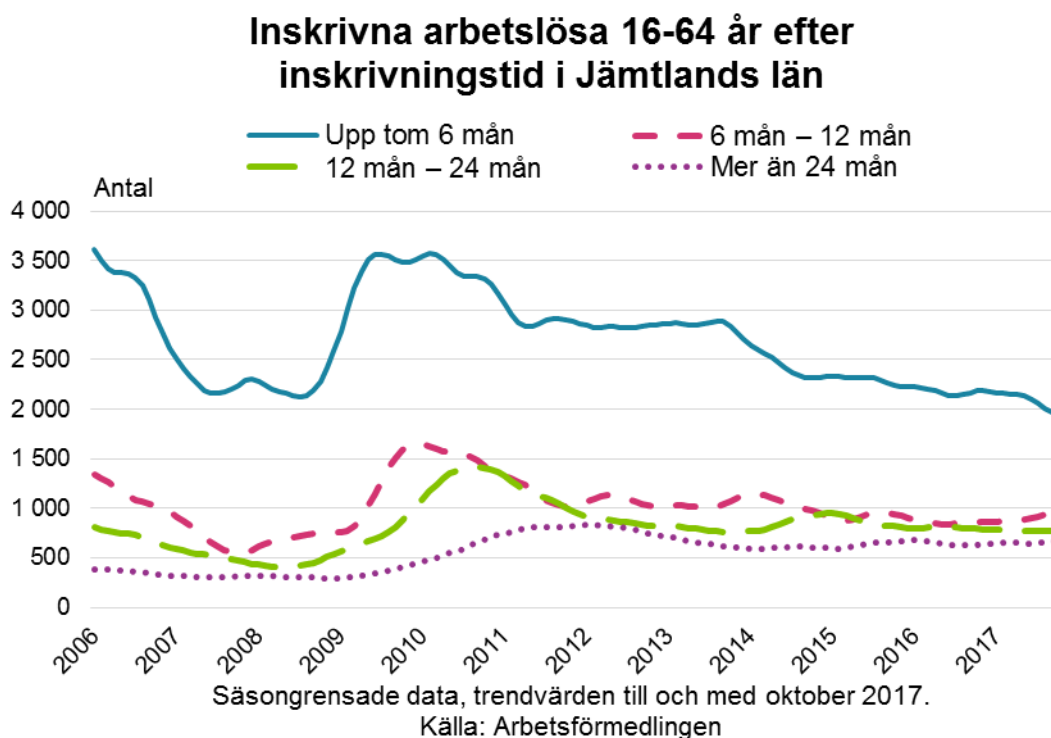
Arbetsförmedlingen bedömer att det finns stor risk att utomeuropeiskt födda och de med förgymnasial utbildning hamnar i långa tider utan arbete och kommer att utgöra en allt större andel av de inskrivna arbetslösa. Därför är det ett centralt mål för Arbetsförmedlingen att minska gruppen långtidsarbetslösa. Risker är att de i gruppen med längre inskrivningstider²⁷ ökar när den generella arbetslösheten ökar. Om konjunkturen försvagas och arbetslösheten stiger tenderar långtidsarbetslösheten att öka även om det blir med en viss eftersläpning.²⁸

²⁷ Definitionen av lång tid utan arbete skiljer sig mellan ungdomar och äldre. För ungdomar under 25 år gränsen vid 6 månader och för de äldre än 25 år grå gränsen vid mer än 12 månader.

²⁸ Perspektiv på långtidsarbetslösheten, Arbetsförmedlingen URA 2017:1

Några med längre inskrivningstider

I oktober 2017 var antalet som varit inskrivna upp till ett halvår drygt 1 900. Det är en minskning med drygt 240 jämfört med oktober 2016. Antalet personer som varit utan arbete i 6–12 månader var drygt 960, en ökning med 100 personer. De som varit utan arbete i 12–24 månader motsvarar 770 personer vilket är en minskning med 26. Av de nästan 4 300 som saknade arbete hade drygt 15 procent eller 670 personer saknat arbete längre tid än två år. Det är en ökning med 37 personer. Trenden visar att denna grupp sakta ökat och kommer att öka.



Utvecklingen kan delvis förklaras av sammansättningen av de inskrivna där andelen inskrivna som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden ökar. Till denna grupp räknas de som saknar en gymnasial utbildning, utomeuropeiskt födda, personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga och arbetslösa 55–64 år.

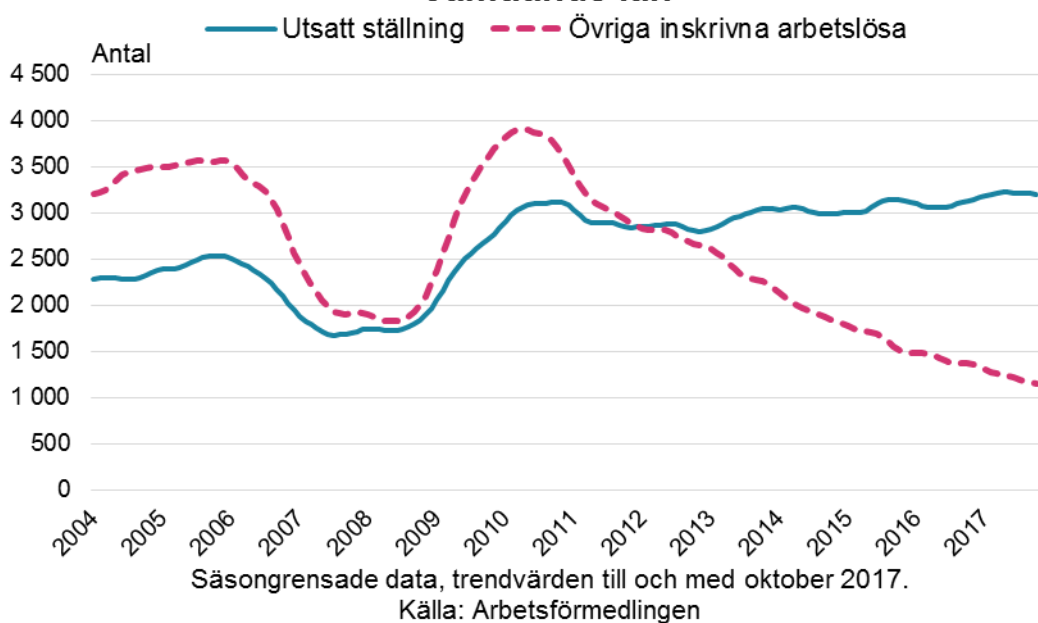
En gemensam nämnare för inskrivna arbetslösa som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden är att de löper en högre risk än andra att hamna i långvariga perioder av arbetslöshet eftersom utflödet till arbete är lägre i dessa grupper än bland övriga inskrivna arbetslösa.²⁹

²⁹ Lär mer i Perspektiv på arbetslösheten, URA 2017:1 Arbetsförmedlingen 2017

Personer i grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden

Sedan 2004 har andelen inskrivna med en utsatt ställning ökat från 40 till 74 procent. Orsakerna kan bland annat kopplas till införandet av ett antal arbetsmarknadspolitiska reformer genom vilka antalet och andelen inskrivna arbetslösa inom de utsatta grupperna ökat. Förändringarna har också inneburit att sammansättningen inom gruppen av inskrivna arbetslösa med utsatt ställning har förändrats påtagligt.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år med utsatt ställning på arbetsmarknaden och övriga inskrivna arbetslösa i Jämtlands län

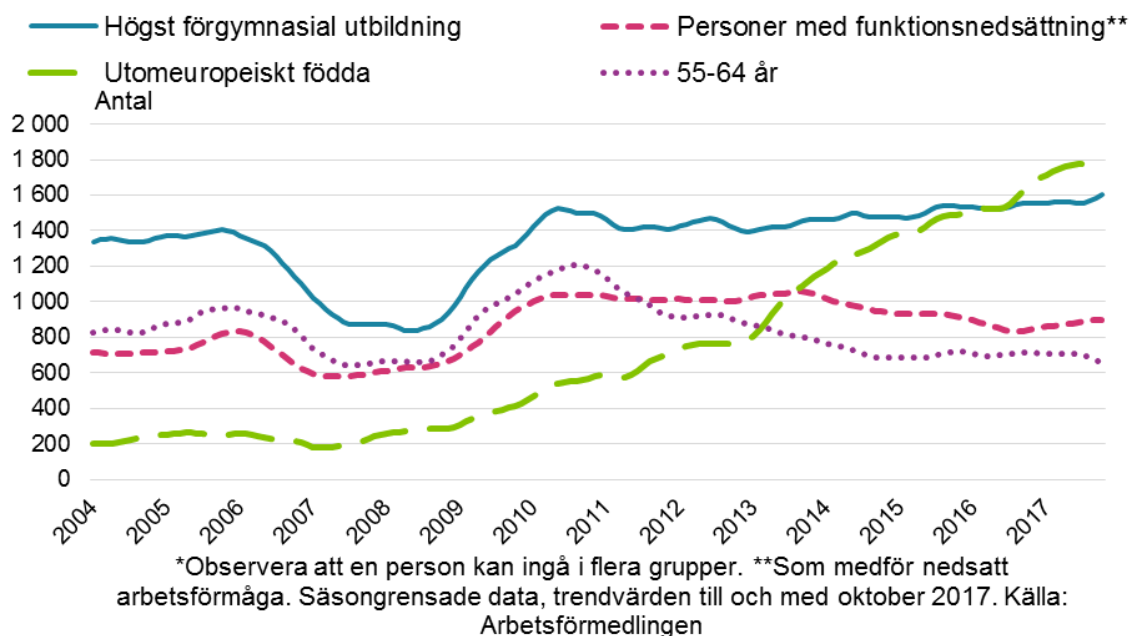


Dessutom har kraven på arbetsmarknaden successivt skärpts och det finns relativt få arbetstillfällen för dem som saknar en gymnasieutbildning. Gymnasiekompetens är numera ett vanligt minimikrav för anställningar och är även ett krav för vidareutbildning, vilket innebär att de som saknar en gymnasieutbildning sammantaget har en svag position på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingens uppdrag kring utrikesfödda och ansvaret för etableringen har gjort att fler personer med utomeuropeisk bakgrund numera återfinns hos myndigheten. Det ger utslag i ökade arbetslöshetssiffror för gruppen.

Sedan 2004 har antalet inskrivna som är födda utanför Europa ökat från 200 till drygt 1 800, en ökning från omkring 6 procent till drygt 40 procent. Arbetslösheten är som högst bland personer som nyligen kommit till Sverige och den sjunker ju längre personerna varit i landet.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år fördelade på enskilda grupper* i Jämtlands län



Samtidigt som grupper med mindre goda utsikter för arbete utgör en allt större andel av totalt inskrivna arbetslösa kommer bristen på flera kompetenser att öka. Den stora utmaningen handlar om att öka förutsättningarna för personer i grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden att kunna skaffa sig just den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar. För dessa personer krävs en rad kompetenshöjande insatser från samhällets sida, inte minst insatser för att höja utbildningsnivån hos dem med svag utbildningsbakgrund.

Etableringsuppdraget

Antalet personer som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag har ökat i relativt långsam takt alltsedan insatsen infördes i december 2010. Under 2016 har antalet deltagare legat på i genomsnitt på drygt 860 per månad vilket kan jämföras med 780 personer 2015. Snittet per månad under 2017 januari–oktober har ökat och var nästan 900 personer i snitt per månad. Inflödet beräknas öka ytterligare något under 2018 men det är svårt att veta exakt hur många.

Matchningsläget på arbetsmarknaden

En växande andel av de inskriva saknar gymnasieutbildning och denna grupp är till liten del matchningsbara, eftersom huvuddelen av jobben kräver längre utbildning. Det kommer att krävas stora investeringar i utbildning för att förbättra möjligheterna för dessa personer att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens matchningsarbete kommer därmed att utsättas för en allt större utmaning. Det handlar inte längre om att bara matcha till arbete utan främst till utbildningar som på lite längre sikt leder till arbete. Det gäller främst dem som skrivs in i etableringen.

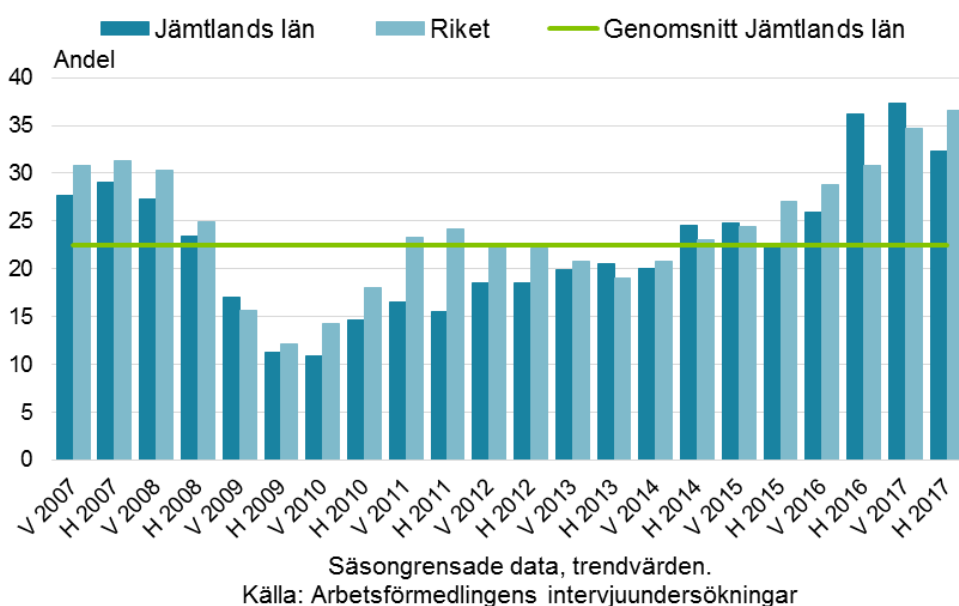
Även förändringarna i regelverken kring sjukförsäkringen har bidragit till att många personer med lång tid i sjukskrivning skrivits in hos Arbetsförmedlingen. Bland dessa personer finns inslag av hälsoproblematik och i många fall en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Parallellt med att dessa grupper ökar hos Arbetsförmedlingen bedöms bristen på arbetskraft vara fortsatt hög i både privat och offentlig sektor under prognosperioden. En av orsakerna är att vi har stora pensionsavgångar i länet samtidigt som befolkningen i åldern 16–64 år har minskat. Hur väl matchningen fungerar påverkar styrkan i den framtida sysselsättningstillväxten inom länet men även alla andra län och självklart riket som helhet.

Bristen har minskat men är fortsatt hög

Arbetsgivarna i det privata näringslivet anger att bristen är relativt hög även om den har minskat något jämfört med i våras och hösten 2016. Detta kan bero på att konjunkturen och rekryteringsbehovet har dämpats något under 2017.

Brist på arbetskraft i Jämtlands län, privata arbetsgivare



Arbetskraftsbristen i det privata näringslivet hämmades tillfälligt av lågkonjunkturen 2008–2009 men när konjunkturen tog fart igen ökade bristen. I länet anger 32 procent att de upplevt en brist vid rekrytering och andelen i riket är 37 procent. Högst bristtal hade Kronobergs län på drygt 50 procent och Gotlands län låg lägst på drygt 20 procent.

Bristtalen i Arbetsförmedlingens undersökning bekräftas av andra undersökningar. I Svenskt Näringslivs undersökning³⁰ bedömer företagarna att tillgången till rätt kompetens är ett större tillväxthinder än transport- och kommunikationsinfrastruktur. Även Företagarnas undersökning bekräftar kompetensbrist.³¹ Många gånger kanske bristen inte handlar om stora antal men för små och mellanstora företag kan avsaknaden av nyckelkompetenser hämma tillväxten av företaget. Företagen i storstäderna och medelstora städer bedömer dock i genomsnitt att kompetensförsörjningen är något bättre än för företagen i glesbygdskommuner. Inom det privata näringslivet är bristerna störst i de befolkningstäta regionerna, det vill säga i de regioner som uppvisar den snabbaste ekonomiska tillväxten. Även här kommer bristen att öka i takt med att konjunkturen ökar och hur pensionsavgångar ser ut.³²

En annan trend som börjar märkas i Jämtlands län, främst i de glesare delarna, är att enmans- eller fåmansföretagarna går i pension och lägger ned sitt företag istället för att sälja. Det är de mindre hantverksföretagen som till exempel målare, snickare eller frisörer det handlar om. Tvärtom kan det vara överskott i de större tätorterna i samma yrkesgrupper men viljan och möjligheten att pendla och flytta kanske inte finns.

Brist inom offentlig sektor har minskat något

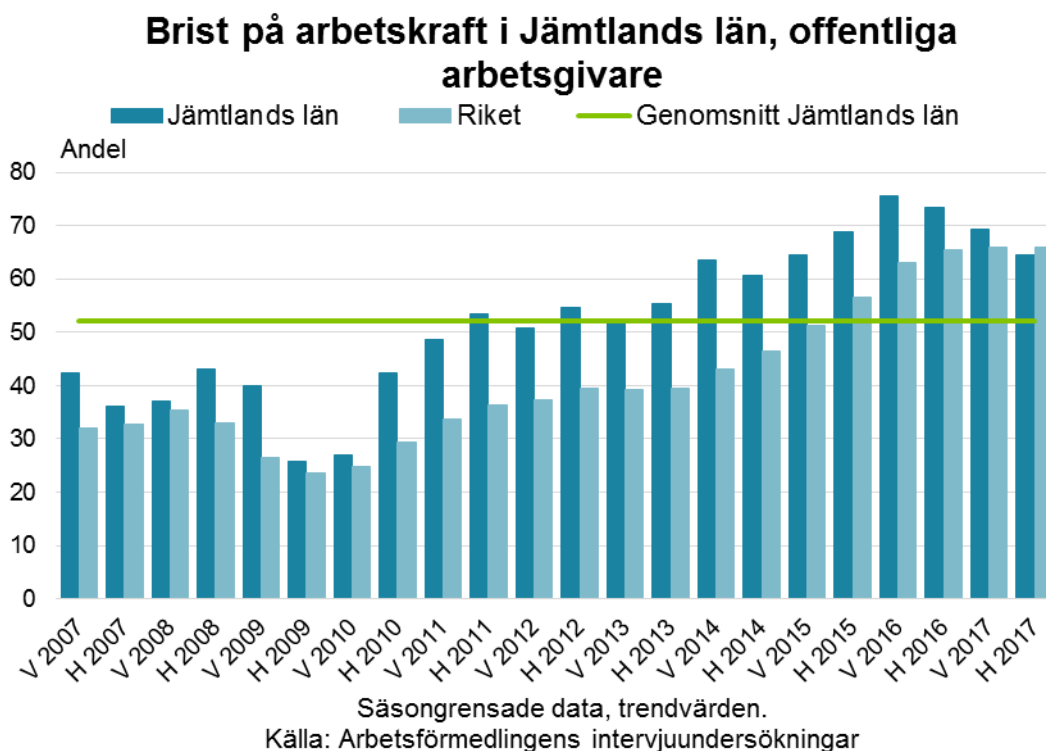
Bristtalen inom offentliga tjänster i länet är fortfarande hög även om den minskat något. Det beror främst på de stora pensionsavgångarna och en åldrande befolkning, på både kort och lång sikt.

Av arbetsgivarna i den offentliga sektorn i Jämtlands län anger 65 procent att de har upplevt en brist när de ska rekrytera personal. Riket ligger på 65 procent. Högst visar Jönköpings län på 75 procent. Lägst ligger Östergötlands län på 45 procent. Störst brist på kompetens råder inom den offentliga sektorn med stark koppling till vård, skola och omsorg. I Jämtlands län är det främst pensionsavgångarna i kombination med en åldrande befolkning som påverkar bristen.

³⁰ <http://www.arenafortillvaxt.se/files/omvarldsfakta/Nr2%202015%20F%C3%B6retagande.pdf>

³¹ <https://www.foretagarna.se/globalassets/media/nya-sajten/rapporter/smaforetagsbarometern2017/smaforetagsbarometer-jamtland-2017.pdf> (171128)

³² Globaliseringens effekter på lokala arbetsmarknader, är en rapport som Arbetsförmedlingen presenterade i mitten av september 2016



Bristen på arbetskraft får allvarliga konsekvenser på både lång och kort sikt. Rekryteringar tar längre tid än arbetsgivarna räknat med. För att överhuvudtaget få tag på arbetskraft tvingas många sänka kraven på utbildning och yrkeserfarenhet. De flesta angav att befintlig personal fick jobba mer men i vissa fall tackade de nej till beställningar där de inte klarade av att täcka upp bemanningen. Andra lösningar som arbetsgivarna angav var att de valde att internutbilda befintlig personal eller hyra in kompetens eller tjänsten. Andra konsekvenser kunde också vara att en planerad expansion av verksamheten sköts på framtiden.

I de delar av länet som har mindre arbetsmarknad och domineras av gles- och landsbygd kan det ibland vara svårt att rekrytera till yrken som kräver högre utbildning. Arbetsgivare på större arbetsmarknader konkurrerar med bättre löner och större möjlighet till karriärvägar. Detta leder också till en typ av brist. Det kanske inte rör några större antal men är av stor betydelse om det är en avgörande nyckelkompetens för arbetsgivaren. Svårigheten i att rekrytera kan leda till att arbetsgivaren avstår eller sänker sina krav vilket kan hämma utvecklingen av företaget och hela arbetsmarknaden på sikt. Exempel på sådana yrken kan vara arkitekt, ingenjör och systemutvecklare. En del bristyrken kanske inte påverkar tillväxten men däremot service, säkerhet och välfärd för medborgarna i samhället, särskilt i gles- och landsbygdskommuner. Exempel på bristyrken är distriktsköterska och läkare.

Några av lösningarna är att i högre grad nyttja befintliga arbetskraftsresurser där tillgången finns bland utrikesfödda. Utbildningsnivån måste höjas hos dem med kort utbildning. Utbildningarna måste även anpassas till arbetsmarknadens behov. Tekniska lösningar där robotar och digital teknik ersätter mänsklig arbetskraft är en möjlig väg där det kommer att saknas folk.

Sammanfattningsvis förväntas bristen inom både privat och offentlig sektor öka. Det är främst pensionsavgångarna som är svåra att ersätta. Det är i huvudsak inom följande yrkesområden som bristen är stor och förväntas öka: hälso- och sjukvård, lärare, teknik och IT, bygg och anläggningsarbete, kvalificerade yrken inom industrin samt några yrken inom tjänster och service.

Arbetskraft och kompetens om fem år

Av länets sysselsatta är ungefär 10 procent, motsvarande 6 200 personer i åldern 60–64 år. De över 65 år är 7 procent motsvarande 4 500.

När arbetsgivarna i länet fick sja på fem års sikt, svarade drygt 87 procent att de kommer att ersätta pensionsavgångarna.³³ Det ger en indikation om att bristen kommer att öka då påfyllnaden av arbetskraft saknas. Var tionde tror att tjänsten kommer att ersättas med högre kompetens än vad tjänsten kräver idag. 76 procent tror att de kommer att behöva liknande kompetens. 46 procent tror att de kommer att ha fler anställda om fem år medan drygt 15 procent tror på färre antal anställda om fem år. Störst pensionsavgångar kommer att ske inom vård och omsorg och där är bristtalen redan höga.³⁴ Sammanfattningsvis säger detta att majoriteten av pensionsavgångarna kommer att ersättas, sysselsättningen kommer sannolikt att öka.

Exakt hur många och vilken kompetens som kommer att behövas är svårt att förutsäga. Arbetsmarknaden påverkas av en fortsatt globalisering, teknikutveckling och digitalisering som med kraft omvandlar näringslivet, inte bara i Sverige utan också i länet. Effekterna på arbetsmarknaden blir påtagliga. Nya aktörer som använder ny teknik och digitala möjligheter utmanar befintliga värdekedjor och verksamheter. Tekniska framsteg möjliggör effektiviseringar av allt fler arbetsmoment och därmed påverkas allt fler yrken. Några exempel är utvecklingen av förarlösa fordon, internethandel, digitaliserade tjänster, automatisering inom industrin med mera.

³³ Varje höst finns tillägsfrågor om pensionsavgångar om fem år och ersättningsrekrytering till dessa.

³⁴ Hösten 2017 fanns tillägsfrågor om pensionsavgångar och ersättningsrekryteringar om 5 år.

FÖRDJUPNINGSRUTA:

Inskrivna arbetslösa 2015-12, 16–64 år och deras status ett år senare (2016-12)

Bland de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen i Jämtlands län i december 2015 hade 37 procent ett år senare, i december år 2016, påbörjat någon form av arbete. Bland kvinnor hade 32 procent övergått till arbete och bland män hade motsvarande 40 procent påbörjat arbete efter ett år. Bland de inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer än 12 månader i december år 2015 hade 26 procent ett arbete ett år senare. Det blir därmed tydligt att tid i arbetslöshet är en viktig variabel för att komma ut i arbete.

Åldern bland de inskrivna arbetslösa har också haft betydelse för utgången i arbete. Bland ungdomar i ålderskategorin 16–24 år som var inskrivna i december 2015 hade 41 procent arbete efter ett år. I ålderskategorin 25–54 år hade 37 procent ett arbete 12 månader senare. I ålderskategorin 55–64 år, som generellt står längre från arbetsmarknaden, hade 24 procent av de inskrivna arbetslösa i Jämtlands län i december år 2015 påbörjat arbete efter ett år.

Bland de inskrivna arbetslösa i december år 2015 i Jämtlands län hade 41 procent av de inrikes födda påbörjat arbete efter ett år. Av de som var utrikesfödda hade 24 procent arbete efter ett år. Motsvarande siffra för utomeuropeiskt födda var 25 procent.

När det gäller utbildningsnivå skiljer det sig. Bland de inskrivna arbetslösa med högst för-gymnasial utbildning hade 22 procent fått arbete efter ett år. Det kan jämföras med att 42 procent av dem med gymnasial utbildning och 22 procent av dem med eftergymnasial utbildning fått arbete efter ett år. Det bekräftar att utbildning är en viktig variabel för att komma ut i arbete. Bland de inskrivna arbetslösa som tillhör etableringsuppdraget i Jämtlands län som skrevs in i december 2015 hade 24 procent av dem gått ut i arbete ett år senare. För de inskrivna som var öppet arbetslösa hade 37 procent påbörjat arbete efter ett år och bland de som ingick i ett arbetsmarknadspolitiskt program med aktivitetsstöd hade 37 procent arbete efter ett år.

Jämtlands län har generellt bättre utfall än riket i stort.

Utmaningar på länets arbetsmarknad

Kompetensförsörjningen är avgörande för sysselsättningsutvecklingen och tillväxten i länet. Den största utmaningen för länet är att minska obalansen mellan efterfrågan och utbudet på arbetskraft. Arbetsgivarna har svårt att hitta rätt kompetens inom flera områden. En stor orsak till detta är åldersstrukturen och pensionsavgångarna som pågår samtidigt som tillflödet av utbildade från utbildningsväsendet är alldeles för litet.

En annan utmaning är det ökade inflödet av utomeuropeiskt födda som skrivs in just nu. Ofta har de en kort utbildning och brister i det svenska språket. Om de som nu kommer till länet får rätt utbildning och kompetens finns en möjlighet att bristen på arbetskraft dämpas något. Kort sagt så går det nästan inte att matcha direkt till ett jobb utan istället måste individen matchas till en utbildning som på sikt leder till ett jobb.

Samtidigt sker en utveckling i samhället där allt fler människor inte ses som anställningsbara. Trösklarna för att få ett arbete har höjts samtidigt som fler har problem att leva upp till de krav som ställs. Antalet enklare inskolningsjobb har minskat samtidigt som kraven på att man ska ha utbildning har ökat. Detta är också ett problem för Jämtlands län där dels utbildningsnivån är relativt låg samtidigt som övergångsfrekvensen³⁵ är låg jämfört med andra län.

Sammanfattningsvis handlar det om:

- matchning till arbete och till utbildning som leder till ett arbete
- utrikesföddas etablering på arbetsmarknaden
- sänka trösklarna för att få ett arbete

I länet arbetar flera aktörer i olika samverkanskonstellationer både lokalt och regionalt för att förbättra förutsättningarna för kompetens- och arbetskraftsförsörjningen. Det är viktigt att jobba strategiskt, framåtsyftande och långsiktigt för att undvika en situation där branscher och framförallt företag bromsas för att de inte får tag på den kompetens de behöver. På vilket sätt kan arbetet intensifieras och påskyndas för att mildra negativa effekter av kompetensbrist? Frågor som måste ställas är vad mer som kan göras? Vilka vägar är ännu oprövade?

Arbetsförmedlingen i Jämtlands län är självklart både en central och regional aktör i arbetet med att förbättra förutsättningarna på arbetsmarknaden. Samtidigt är Arbetsförmedlingen helt beroende av samverkan med andra centrala och regionala aktörer och näringsliv för att uppnå resultat.

³⁵ Övergångsfrekvens = hur stor andel som påbörjat högskola 3 år efter gymnasiet. Källa; www.regionfakta.com

Bilagor

Bilaga 1. Metod och urval

Historia och syfte

Arbetsförmedlingen har gjort prognoser sedan 1960-talet. Den nuvarande metodiken infördes i mitten av 1990-talet. Samtidigt infördes ett enhetligt intervjuformulär. Sedan dess har intervjuformuläret utvecklats och antalet frågor har blivit fler.

Syftet med prognosarbetet är att ge Arbetsförmedlingen detaljerad kunskap om läget och framtidsutsikterna på arbetsmarknaden, vilket är viktigt för förmedlingens arbete med vägledning. Prognosarbetet stödjer på så sätt Arbetsförmedlingens kärnuppgift som är att matcha arbetssökande mot arbetsgivarnas rekryteringsbehov. Det sammanställda materialet är också ett viktigt underlag för planeringen av verksamheten på såväl lokal som central nivå. Ytterligare ett viktigt syfte med Arbetsförmedlingens prognoser är att informera och påverka externa aktörer. Arbetsförmedlingen publicerar en nationell och 21 regionala prognoser två gånger per år, i juni och december.

Metod och undersökningens genomförande

Arbetsförmedlingens prognoser baseras på intervjuer med ett mycket stort antal privata och offentliga arbetsgivare. Intervjuerna görs av arbetsförmedlare och svaren inhämtas genom samtal med arbetsgivarna vid ett besök eller per telefon. Motivet till detta arbetssätt är att den ansvarige arbetsförmedlaren ska ha möjlighet att ställa följdfrågor, bland annat för att minska risken för missförstånd kring frågornas syfte och innehåll.

Frågorna handlar bland annat om arbetsgivarnas bedömningar om efterfrågan på varor och tjänster. Vidare ställs frågor om företagens kapacitetsutnyttjande, antal anställda, rekryteringsbehov, bristyrken samt löneutveckling. På motsvarande sätt får de offentliga arbetsgivarna frågor om utvecklingen för sin verksamhet samt om eventuell övertalighet. Uppgifterna inhämtas under sekretesskydd enligt SFS 2009:400 (Offentlighets- och sekretesslagen) 28 kap 12§. Arbetsgivarna har ingen juridiskt bindande skyldighet att delta i Arbetsförmedlingens undersökning.

Resultaten av intervjuundersökningen utgör den viktigaste källan till prognosbedömningarna. En analys och sannolikhetsbedömning av svaren görs dock även med hjälp av annan statistik och med hänsyn till andra faktorer som påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden.

Urval och svarsfrekvenser

Basen för Arbetsförmedlingens prognoser är intervjuer med ett representativt urval av arbetsställen^[3] hämtade från Statistiska centralbyråns (SCB) företagsregister. Från och med 2013 avser urvalen arbetsställen med minst fem anställda. För arbetsställen med fler än

^[3] Med arbetsställe avses ett företags lokala arbetsplats.

100 anställda är undersökningen en totalundersökning. Urvalet är stratifierat utifrån näringsgren (enligt SNI 2007), arbetsställestorlek^[4] och region. Samma urval används normalt i ett år (två prognostillfällen) innan det byts ut mot ett nytt. Urvalet är anslutet till SCB:s Samu-system.

För att vara en urvalsundersökning är antalet intervjuade arbetsställen stort vilket gör att tillförlitligheten totalt sett bedöms som god. I den senaste undersökningen ingick 332 arbetsställen inom det privata näringslivet i Jämtlands län och svarsfrekvensen blev 87 procent. Det sker även intervjuer med representanter för olika verksamhetsområden i landets samtliga kommuner och landsting samt med ett antal statliga arbetsgivare. I den senaste undersökningen ingick 59 offentliga arbetsgivare i urvalet i Jämtlands län och svarsfrekvensen uppgick till 94,9 procent.

^[4] Urvalet är fördelat på följande storleksklasser: 5-9, 10-19, 20-49, 50-99 samt 100- anställda.

Bilaga 2. Definitioner

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator visar arbetsgivarnas bedömningar av hur efterfrågeläget kommer att utvecklas under de kommande 6 månaderna. Indikatorn bygger på underlag från Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och presenteras för det privata näringslivet. Värdet 100 motsvarar det historiska genomsnittet, och indikerar därmed ett normalt förväntningsläge. Värden över 100 visar ett starkare förväntningsläge än normalt och värden över 110 ett mycket starkare förväntningsläge än normalt. På motsvarande sätt visar värden under 100 ett svagare förväntningsläge än normalt och värden under 90 ett mycket svagare förväntningsläge än normalt.

Nettotal

Nettotalen är ett mått på arbetsgivarnas förväntningsläge. Talen beräknas som den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan på deras varor och tjänster kommer att öka minus den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan kommer att minska.

Inskrivna arbetslösa

Inskrivna arbetslösa är summan av öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik tillhör inte Sveriges officiella statistik. Den officiella arbetslöshetsstatistiken redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) i deras Arbetskraftsundersökning (AKU).

Registerbaserad arbetskraft

Den registerbaserade arbetskraften utgörs av:

1. Den förvärvsarbetande nattbefolkningen (enligt SCB:s Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS).
2. Öppet arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen).
3. Personer i program med aktivitetsstöd (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

Den registerbaserade arbetskraften används för att redovisa andelen arbetslösa i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Samtliga uppgifter avser åldersgruppen 16–64 år.

Bilaga 3. Arbetslöshetens sammansättning

Inskrivna arbetslösa 16–64 år som andel av registerbaserad arbetskraft i respektive grupp, genomsnitt av kvartal 2 2017 och kvartal 3 2017, Jämtlands län

Kommun	Totalt 16-64 år	Kvinnor	Män	Unga 18-24 år	Äldre 55-64 år	Inrikes födda	Utrikes födda	Utbildning		
								Högst för- gymnasial	Gymnasial	Efter- gymnasial
Ragunda	10,2	10,7	9,8	16,3	6,3	5,2	46,1	30,3	6,1	8,3
Bräcke	9,2	7,7	10,5	14,9	6,3	4,8	39,9	28,6	5,2	9,4
Krokom	5,3	4,6	6,0	9,2	3,8	3,2	29,8	21,6	3,9	2,9
Strömsund	10,3	9,0	11,4	16,8	7,8	6,2	41,9	29,7	7,5	7,3
Åre	6,8	6,2	7,3	10,8	4,4	2,9	37,5	25,7	3,5	5,0
Berg	7,0	5,7	8,2	10,0	3,8	3,6	41,1	19,3	4,2	7,4
Härjedalen	6,2	5,8	6,6	10,1	3,8	3,3	31,1	18,8	4,2	4,7
Östersund	6,2	5,7	6,7	8,9	4,6	4,2	25,7	22,1	5,4	4,1
Länet	6,8	6,2	7,5	10,5	4,9	4,1	32,1	23,6	5,1	4,6
Riket	7,4	7,0	7,7	10,1	6,2	3,9	21,9	22,4	5,8	5,0

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB (RAMS)

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för Jämtlands län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete.

På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser kan du läsa mer om vårt prognosarbete. Där hittar du även arbetsmarknadsutsikter för alla län och för landet som helhet.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. Där beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedöms även jobbmöjligheterna under de närmaste fem och tio åren.

I rapporten *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde på riksnivå.

I broschyren *Jobbmöjligheter*, som publiceras länsvis, presenteras yrkesprognoser på regional nivå.